

SOSYAL DEVLET MODELLERİ: SOSYAL DEMOKRAT MODEL, İSVEÇ- NORVEÇ ÖRNEĞİ

Elvan TÜMERKAN ALBAYRAK

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Doktora Öğrencisi

Yrd. Doç. Dr. Mehmet BİRİNCİ

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Öz

Refah devleti, sosyal refahın en üst seviyeye çıkarılması amacına yönelik, devletin iktisadi, sosyal ve siyasi hayata aktif ve kapsamlı olarak bulunmasına dayanan bir modeldir. Refah devletinin temeli 19. yüzyılın ortalarında İngiltere’de eğitim amaçlı olarak düzenlenen yasal düzenlemelere kadar gitmektedir. Refah devleti için kabul edilen başka bir başlangıç noktası da 1863 yılında Bismarck tarafından Almanya’da olan sosyal güvenlik sistemi uygulamasıdır. Refah devleti modeli müdahaleci, düzenleyici, yeniden dağıtıcı ve girişimci bir model olması açısından son derece önemli bir model olarak kabul edilebilir. Bu çalışmada, sosyal refah devleti uygulamalarında köklü bir geçmişi olan İskandinav Sosyal Demokrat Modeli örneklerinden İsveç ve Norveç uygulamaları karşılaştırılmak suretiyle analiz edilmeye çalışılmıştır. İskandinav ülkelerinde sosyal refah devlet anlayışının ortaya çıkma nedenleri, sürdürülebilir sistemleri, vatandaşlarına yönelik olarak ortaya koydukları sosyal politika ve uygulamaları sosyal hizmetler bağlamında ele alınmak suretiyle araştırılmıştır. İskandinav Sosyal Demokrat Model ile her iki ülkede bu dönüşümün nasıl olduğu, sosyal hizmet faaliyetleri ayrı ayrı incelenerek, bu ülkelerdeki sosyal politikalara ve bu politikaların uygulamalarına karşılaştırmalı olarak yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Sosyal Devlet, Sosyal Refah Devleti, Sosyal Demokrat Model, İskandinav Ülkeleri.*

Abstract

Welfare state is defined as a model based on the active and comprehensive existence of the economic, social and political life of the state in order to bring social welfare to the highest level. The roots of the welfare state goes back to legal regulations passed in England in the mid-19th century with educational purposes. The social security system founded by Bismarck in 1863 is also regarded as the starting point of welfare state. The welfare state model is seen as an important model in terms of being an interventionist, regulatory, redistributive and entrepreneurial model. In this study, Swedish and Norwegian practices which have strong roots in Scandinavian Social Democratic Model were tried to be analyzed. Reasons behind emergence of social welfare system among Scandinavian countries are deeply searched along with their sustainable systems, the social policies and practices they have put forth for their citizens. Through analyzing social work and service outputs in both countries, in comparison with each other social policies and practices are discussed.

Key Words: *Social State, Social Welfare State, Social Democratic Model, Scandinavian Countries.*

GİRİŞ

Sosyal devlet, devletin toplumun sosyal refahını maksimize etmek amacıyla müdahalelerde bulunmasını öngören bir devlet modeli sistemidir. Geçmiş çok eski zamanlara dayanmasına rağmen, günümüz batı devletleri sosyal devlet anlayışı ancak 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmaya başlamıştır. (Yay, 2014, s. 147).

Refah devleti temelleri 19. Yüzyılın ortalarına doğru İngiltere’de eğitimi sağlamak üzere düzenlenen yasal düzenlemelerle başlamıştır. Refah devleti için kabul edilen bir başka başlangıç noktası da 1863 yılında Bismarck tarafından Almanya’da geliştirilen sosyal sigorta uygulamasıdır. 19. Yüzyılda Almanya’da başlayan refah devleti uygulamaları daha sonra Batı Avrupa ülkelerine, Kuzey Amerika’ya ve Avustralya’ya doğru yayıldığı görülmektedir (Özdemir, 2007, s. 17).

Bu çalışmada; toplumun sosyal refahını maksimize etmek amacıyla ekonomiye müdahalelerde bulunulması gerektiği anlayışıyla ortaya çıkan sosyal devlet veya sosyal refah devleti de denilen sistemin ortaya koyduğu modeller ele alınarak incelenmiştir. Ayrıca sosyal devlet modelleri, bu modellerin tarihsel süreç içinde gelişimlerine yer verilmiştir. Çalışma, İskandinav ülkelerinde kendine yer bulan ‘sosyal demokrat model’ bu modelin İsveç ve Norveç’te uygulama örnekleri ele alınmak suretiyle bir karşılaştırma şeklinde yapılmıştır.

Yapılan çalışmada İsveç ve Norveç’te uygulanan sosyal hizmetlere ilişkin; ulusal sağlık sigortası uygulaması, çalışma politikaları, eğitim, engellilere sunulan hizmetler, çocuk hakları ve bakıma muhtaç çocuklar, yaşlı bakım hizmetleri, göçmenlere yönelik sunulan hizmetler, rehabilitasyon merkezleri, toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları, kadına ve çocuğa yönelik şiddet her iki ülke açısından uygulamalar bakımından ele alınmak suretiyle değerlendirilmiştir.

1. Sosyal Devlet veya Sosyal Refah Devleti

Refah devleti çoğunlukla sosyal devlet ile beraber tanımlanmakta ve bu iki kavramın aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir (Şenkal, 2011).

Sosyal devlet, toplumun sosyal refahını maksimize etmek amacıyla müdahalelerde bulunmasını öngören bir devlet modeli sistemidir. Geçmiş çok eski zamanlara dayanmasına rağmen, günümüz batı devletlerinde sosyal devlet anlayışı ancak 19.yüzyılın sonlarında ortaya çıkmaya başlamıştır (Yay, 2014, s. 147).

Ekonomiye, sosyal amaç için müdahale eden devlet modeli olarak adlandırılabilir sosyal devletin en önemli gayesi ve göstergesi, gelir dağılımındaki adaletin sağlanmasıdır. Bu amaçla, vatandaşlarının yaşam düzeyini ve kalitesini yükseltme, maddi olanaklar sağlama, ulusal geliri artırma, kalkınma amaçlı yatırım yapma gibi ekonomik amaçlarının yanı sıra ayrıca; sosyal güvenlik sağlama gibi sosyal amaçları da vardır. Bunlarla birlikte sosyal devlet anlayışı; özellikle enerji, ulaşım, eğitim, sağlık gibi hizmet kesimleri yanında özel teşebbüsün kârsız ve riskli bulunduğu alanlara yatırım yapar. Kaynak israfının önlenmesi, sosyal adalet ve kalkınmanın sağlanması için gerekli planları yapar ve hayata geçirir (Evyapan, 2013, s. 5).

1941 yılında Archbishop Temple tarafından İngiltere’de ortaya atılan ve kullanılan sosyal devlet terimi, sosyal refahın optimizasyonu amacıyla devletin ekonomiye aktif ve kapsamlı müdahalede bulunmasını öngörür. Temel amacı; piyasa ekonomisinin oluşturacağı başarısızlıkları ve yetersizlikleri ortadan kaldırmaktır (Yay, 2014 s.148).

Sosyal Devlet müdahaleci, düzenleyici, yeniden dağıtıcı, girişimci bireye hak ve özgürlükler sağlayan pozitif bir devlet anlayışdır (Aktan, 1995, s. 148).

Sosyal devlet, tüm vatandaşlarının yaşam standartlarının, en azından asgari bir düzeyde olmasını sağlayan, böylelikle ekonomik ve sosyal haklarla destekler. Böylelikle uygulanan programlarla toplumsal birlik ve dayanışma sağlayarak tüm bireylerin özgürlük, toplumsal eşitlik ve adalet sağlanmasını hedefler (Gül Sallan, 2006, s. 147-148).

Sosyal devletin temel hedeflerinden biri de işsizliği ortadan kaldırmak ve tam istihdamı sağlamaktır. İstihdam politikaları ile her bir birey için iş olanakları oluşturarak kendi geçimlerini sağlamalarına çalışır. Tüm bireysel yasalar karşısında bireyler eşit haklara sahiptir (Göze, 1995, s. 117). Diğer bir amacı da, her vatandaşına insan onuruna yakışır bir hayat düzeni sağlamak üzere kamu düzenlemeleri yaparak gerekli önlemleri almaktır (Seyyar, 2013). Sosyal devletin diğer bir amacı ise, sosyal barışı ve dengeyi sağlamaktır. Sosyal devlet hedeflenen amaçları gerçekleştirmek için ekonomi politikası ve sosyal politika araçlarını kullanır. Ekonomi politikası ile kararların alınır ve bu kararlar hayata geçirilir (Savaş, 1986, s.13). Ekonomik araçlar, devletin müdahale ederken kullandığı kamu politikalarıdır. Para, kredi, maliye, dış ticaret politikalarıdır (Aktan, 1993, s. 46).

Refah devleti; piyasa güçlerinin rolünü azaltmak amacıyla bilinçli bir şekilde örgütlü olarak kamu olanak ve güçlerinin kullanıldığı bir devlet türüdür. Refah devletinin toplum üzerinde birey ve ailelere; minimum seviyede gelir garantisi, belirli sosyal risklere karşı (hastalık, işsizlik, yaşlılık) koruma ve bu risklerin üstesinden gelmelerinde destek olmak

amacıyla güvence sağlama, sosyal hizmetler ile statü ve sınıf farkı gözetmeden tüm vatandaşlarına en iyi yaşam kalitesini ve standartlarını (Briggs, 1961) sağlama gibi önemli rolleri vardır.

Sosyal politika ise, devletin güçsüz olanlar için ekonomik olarak korumaya yönelik aldığı önlemler bütünüdür (Tokol, 2000, s.1). Sosyal politika araçlarından bazıları sosyal güvenlik, sosyal teşvikler, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerdir (Aktan ve Özkıvrak, 2008, s. 54). Bu kapsamda sosyal ve ekonomik hak ve özgürlüklere dayalı eğitim, sağlık, barınma olanakları ile tüm vatandaşlarına asgari bir düzeyin sağlanması, gelir dağılımındaki adaletsizlerin giderilmesi, yoksulluğa mücadele edilmesi, işsizliğin ortadan kaldırılması amaçlarını ilke olarak belirlemiştir (Koray, 2008, s. 35).

Sınırlı bir hedef ve kapsamı olan sosyal refah devleti anlayışı, zamanla sosyal politikaların gelişmesi ile yaygınlaşıp genişlemiştir (Şenkal, 2011, s.271). Sosyal refah devletinin gelişimi II. Dünya savaşı sonrasında ve taraflar arasında oluşan uzlaşma sonucu gerçekleşmiştir. Bu nedenle farklı devletlerde farklı anlamlar taşıması nedeniyle güçlükler yaşanmaktadır. Genel olarak Sosyal Refah Devleti; sosyal refahın optimizasyonu amacıyla devletin ekonomiye aktif ve kapsamlı müdahalelerde bulunmasını öngörür (Gökbunar ve Kovancılar, 1988, s. 252).

II. Dünya Savaşı sonrasında devletin ekonomiye müdahalede bulunması yapılan devletleştirme çalışmalarına yeni bir yön kazandırmıştır. Piyasa ekonomisinin rekabet alanı daraltılmış olup, kamu kesimi için yeni bir faaliyet alanı oluşturulmuştur. Keynes tarafından geliştirilen ekonomik ve sosyal açıdan etkin bir devlette ekonomik büyümenin zorunluluklarıyla toplumsal hakkaniyet gerekliliğinin tam denkliği ilkesine dayanır (Aslan ve Kaya, 2004, s. 215-216).

Refah devletinin düzenleyici faaliyetleri incelendiğinde, nüfusun ve emeğin sosyal koşullara uygun bir duruma getirilmesine neden olduğu görülür. Refah düzeyinin genişlemesi farklılığı, özellikle iş yaşamında büyüme ve ekonomik gelişmeleri yaratmıştır. 1950-1970 yılları arasında dış ekonomik koşullarında uygun olmasından dolayı belli bir ekonomik bir büyüme artışı olmuş, istihdam istenen amacına ulaşmıştır. Sosyal harcamaların artışı ile ekonomik büyümenin yanı sıra eğitim, sağlık ve çalışma koşulları sağlanarak devlet birçok alanda adımlar atmıştır (Aslan ve Kaya, 2004, s. 215-216).

1970 yıllardan itibaren dünya ekonomisinde meydana gelen değişiklikler ve gelişmeler refah devletlerinin gelişimini önemli ölçüde etkilemiştir. İktisadi ve siyasi olarak meydana

gelen değişimler özellikle Avrupa refah devletlerinin uyguladıkları sosyal politikaları yeniden gözden geçirmelerine neden olmuştur (Şenkal, Başar ve Saripek, s. 146-147).

1970 ve sonrası yaklaşık 20 yıl boyunca refah devletleri açısından en belirgin gelişme sosyal harcamaların artışı olmuştur. 1960'lı yıllarda sosyal harcamalar gelişmiş ülkelerde GSMH'nin %7.5 iken, 1980'lerde bu oran iki katına çıkmıştır. 1980 yıllarda ABD sosyal harcamalar GSMH içinde % 9.75 gerçekleşirken İsveç'te % 7 'den % 17 'e çıkmıştır (Myles ve Quadagno, 2002).

1980 ve sonrasında gelişmiş ülkelerde başta İngiltere ve ABD 'de olmak üzere başlayan küreselleşme süreci ile tüm dünyayı etkileyen Neoliberalizm sonucu yaşanan ekonomik krizler devletin ekonomik ve sosyal alandaki rolünü azaltması sonucuyla sosyal refah anlayışı önemini kaybetmeye başlamıştır. Refah devleti üzerine son yirmi yılda yapılan araştırmalar bazı tehditleri göstermektedir. Neden olarak uluslararası pazarlarda küreselleşen piyasa ile birlikte artan rekabettir. Böyle bir durum da sosyal refah devleti uygulamasından rekabet devleti uygulamasına yönelik geçişi artırmaktadır (Aslan ve Kaya, 2004, s. 216). Avrupa refah devleti anlayışında devlet sosyal politikaları belirleyen ve denetleyen bir sistem değil, aynı zamanda bizzat uygulayan bir işlerliğe sahiptir. Küreselleşme sürecinin ve artan uluslararası rekabet nedeniyle ekonomik ve sosyal sorunlarda artan yükler, sosyal politika değişiklerine ve refah devletlerinin yapısal sorunlarının da değişmesine zemin hazırlamıştır (Şenkal, Başar ve Saripek, 2007, s. 147).

Refah devletleri ile yapılan çalışmalarda, sosyal refah harcamaları dikkate alınmaktadır. Fakat Andersen, sosyal harcamalarının refah devletini anlamada yeterli bir ölçüt olmadığını savunmaktadır. Andersen'e göre yapılan sosyal harcamalar aynı etkiyi yaratmamakta olup, yalnızca harcama odaklı bir yaklaşım kabul edilmemelidir (Toprak, 2015). Ayrıca Sosyal Devlet anlayışı, kıta Avrupa ülkelerinde uygulanmakta iken, Sosyal Refah Devlet anlayışı daha çok Kuzey Avrupa ülkelerinde daha fazla uygulanmakta olduğu görülmektedir.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, sosyal devleti açıklayacak ortak bir tanım vermek oldukça zordur. Sosyal devlet anlayışını genel olarak; devletin sosyal barışı ve sosyal adaleti sağlamak üzere sosyal ve ekonomik hayata aktif müdahalesini gerekli ve zorunlu gören bir anlayış (Özbudun, 2003) şeklinde ifade etmek mümkündür. Bu çalışmada sosyal devlet ile sosyal refah devleti kavramları aynı anlamda kullanılmıştır. Sosyal refah devletinin gelişim ve değişimi şu kategoriler altında incelenebilir (Özdemir, 2007, s. 177-178):

- 1880 öncesi: Sanayi devrimi öncesi dönemde sorunların giderilmesinde ailelerin, gönüllü kuruluşların, hayırseverlik duygularıyla hareket eden kurumların, bireysel olarak sorumluluk duyan işverenlerin ve devlet gelir transferlerinin olduğu görülür.
- 1880-1945 yılları arası: Sanayileşme dönemde bireyler finansmanına zorunlu olarak katıldıkları sosyal sigorta kurumlarının koruması altındadırlar.
- 1945-1975 yılları arası: Refah devletinin altın çağı olduğu dönem yani refah dönemidir. Bu dönemde sosyal sigortalara ek olarak refah devleti fonksiyonlarının ve kurumlarının genişlediği, gelirin devamlılığını sağlama ve yaşam standartlarını tüm vatandaşları için yükseltmenin amaç haline geldiği görülür.
- 1975 sonrası: Refah devletinin kriz dönemi sosyal refah devletlerinin krize girdiği ve yeniden yapılandırma arayışlarının başladığı bir dönemdir.

Sosyal refah devleti genel olarak üç temel özelliğe sahiptir (Durdu, 2009, s. 42-43):

- Müdahaleci: Piyasa başarısızlıkları üzerine harekete geçer ve doğan sorunların giderilmesine yönelik olarak önlem alır.
- Düzenleyici: İş piyasalarındaki düşük ücretler için asgari bir ücret belirler, sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetlerini üstlenir.
- Gelirin yeniden dağıtıcısıdır: Vergi ve diğer politikaları ve transfer harcamalarıyla gelirin paylaşımına müdahalede bulunulmadığında sınıflar arasında dengesizlikleri engeller.

Sosyal refah devlet, toplumsal, ekonomik, kültürel uygulamaları ile refahın alt tabakalara yayılmasında, azınlık ve farklı etnik kökenli insanların toplumsal refahtan pay alarak eğitim ve sosyal haklar yoluyla kadınları ekonomik sistemin içine alarak demokrasi, hukuk ve insan hakları anlamında beklentilerini yükseltmiştir (Şimşek, 2014, s. 129).

Sosyal refah devleti farklı yazarlar tarafından değişik biçimlerde tanımlanmış olsa da genelde ortak bir amaç taşıdığı görülmektedir. Bu amaç daha ziyade, devletin ortaya koyduğu sosyal politikalar ile toplumun refah düzeyi arasındaki farklılıkları gidermektir. Bu politika ve önlemler neticesinde, ekonomik ve sosyal koşulların olumsuz etkilediği bireylerin koruması amaçlanmaktadır (Toprak, 2015, s.151).

2. Sosyal Devlet Modelleri

Literatürde refah devletleri ile ilgili olarak sınıflandırma çalışmalarının 1950’li yılların sonlarına dayandığı görülmektedir. Wilensky ve Lebeaux 1958’de yaptıkları çalışmada, “kalıntı” (residual) ve “kurumsal” (institutional) olmak üzere refah devletlerini iki sınıfa ayırmışlardır. Kalıntı refah rejimi yaklaşımı, refahı sağlaması gereken kesimlerin aile ve piyasa olduğunu, işlevlerini yerine getiremediklerinde ise devlete görev düştüğünü ileri sürmektedir. Kurumsal refah rejimi yaklaşımı ise bu görevin doğrudan devlete ait olduğunu ifade etmektedir (Toprak, 2015, s.155). Araştırmacıların birçoğu yaklaşımın öncüsü olarak kabul edilen Titmuss’u takip ederek, refah devletlerini tipolojilerine göre ayırma geleneğini takip etmişlerdir. Buna göre refah devleti üç farklı tip içerisinde ele alınmış ve sınıflandırılmıştır (Toprak, 2015, s.155). Sosyal demokrat veya kurumsal refah devleti; korporatist Katolik refah devleti (muhafazakâr model); son olarak ise liberal veya kalıntı refah devleti modelidir (Toprak, 2015, s.155).

Esping-Andersen ve Kolberg gibi yazarların iddiası, refah devleti modellerini belirleyen en önemli faktörün, emek piyasasına giriş-çıkışlara ilişkin tutumlar ve istihdam olgusu olduğu yönündedir (Toprak, 2015, s.155). Therborn’un kullandığı model ise iki boyutludur. Bu iki boyuta bağlı olarak dörtlü bir sınıflandırmaya ulaşmıştır. Bunlar güçlü müdahaleci, yumuşak telafi edici, tam istihdam ve piyasa odaklı küçük refah devleti modelleridir (Toprak, 2015, s.156).

Refah devleti ile ilgili sınıflandırma çabalarında önemli bir yeri olan Esping-Andersen üçlü bir sınıflama yapmıştır. Andersen “liberal model”, “muhafazakâr model” ve “sosyal demokratik model” şeklinde bir ayırma gitmiştir. Kuzey Avrupa ülkelerinde yaygın olan sosyal demokratik refah modeli (İskandinav modeli), örneğin sağlığı piyasa ilişkilerinden bağımsız kılmaya çalışmaktadır. Kıta Avrupası’nın muhafazakâr refah devlet sistemi ise, korporatist Katolik refah devleti sistemidir. Sosyal hakları piyasadan (Sosyal gereksinimlerin, devlet gibi piyasa dışı kurumlar tarafından) sağlanabilmesine rağmen, piyasanın da eleştirisini içerir. Sigorta sistemi ve varlık araştırmasına dayalıdır. Anglo-Amerikan sistemlerinde geçerli olan liberal model ise, klasik yoksulluk yasalarının bir uzantısıdır ve piyasadan kaynaklanabilecek olumsuz etkilere tampon olmaya çalışmaktadır (Durdu, 2009). Leibried, refah devleti modellerini sosyal politika rejimleri ekseninde sınıflandırarak; modern refah devleti-İskandinavya modeli, kurumsal refah-Bismarck modeli, kalıntı refah devleti modeli-Anglo-Sakson ve tam oluşmamış refah devleti-Latin havzası modeli şeklinde dört grupta toplamıştır (Toprak, 2015, s.159-160).

Literatürlere bakıldığında yapılan çalışmalar Andersen'in sosyal devlet çeşitlerini dikkate alır. Liberal Sosyal Devlet, Muhafazakar Sosyal Devlet ve Sosyal Demokrat Sosyal Devlet olarak üçe ayırmıştır (Andersen, 1990).

Avrupa ülkeleri ise kendi içinde dört farklı refah modele ayrılır. Bunlar (Şenkal vd., 2007, s.156);

- İskandinav Model; sosyal faydaların herkes için aynı olduğu bu model Nordic model, Sosyal Demokrat model ya da Kurumsal model olarak ifade edilir.
- Beveridge Modeli; sosyal sorunlar karşısında devletin sorumluluğu olduğunu ve devletin bir sosyal yönetim anlayışı olması gerektiğini savunan sistemdir.
- Bismarck Modeli; Alman Bakanın ilk sosyal sigorta yasasının arkasındaki düşünceleri sağlamıştır. Burada sosyal faydalar sadece emek piyasasında bulunanlara verilir. Bu model Merkezi Avrupa, muhafazakâr ya da başarı odaklı model olarak da bilinir.
- Yardımlaşma Modeli; sosyal sorumluluklar aile içinde ya da mümkün olduğunca aileye yakın olarak çözülür. Güney Avrupa ya da Katolik model olarak da adlandırılır.

3. Sosyal Demokrat Model

Sosyal demokrat model, Esping-Andersen'in sınıflandırmasında sosyal hak ve yardımların piyasa dışından karşılanma oranı en yüksek olan modeldir. Bu model bilimsel olarak aynı zamanda "İskandinav Modeli", "İsveç Modeli", "Evrensel Model" ya da "Kuzey Avrupa Modeli" olarak da tanımlanır. Sosyal demokrat modelin özünde evrensellik, sosyal dayanışma ve sınıflar arası eşitlik gibi ilkeleri yer almaktadır. Sosyal yardımlar, büyük ölçüde devlet tarafından karşılanır. Yüksek vergi düzeyleri ile öne çıkan sosyal demokrat İskandinav ülkelerinde orta sınıf ve çalışan kesim için çok kapsamlı sosyal yardımlar sağlanır (Özdemir, 2004, s. 103).

Refah devleti uygulaması İskandinav ülkelerinde özellikle İsveç örneğidir. 'Kurumsal Yeniden Dağıtıcı Model' ya da 'İsveç Modeli'dir. Modelin en büyük özelliği tam istihdam sağlanması ve sosyal hakların en üst düzeyde olmasıdır (Akgül, 2006).

Modelin bu kadar güçlü olmasının başlıca nedeni; bu ülkelerde sosyal demokrasinin desteği ve uzun süreli iktidardır. Bu nedenle sosyal demokratlar, piyasa ve devlet arasında, işçi

sınıfı ve orta sınıf arasında ikili bir yapıyı kabul etmek yerine, yüksek standartta bir eşitliği sağlamayı amaç edinmişlerdir (Koray,2005, s.199).

Bu tür refah devleti genellikle İskandinav ülkelerinde bulunur ve genellikle yüksek ölçüde evrenselcilik ile özdeşleştirilir. Bu ülkelerde yapılan sosyal reformlar ve yüksek standartların eşitliğine dayanır, yani orta sınıf vatandaşları da sosyal desteklerden yararlanır. İşçilerin, daha iyi durumda olan sınıfların sahip olduğu haklara tamamen katılma hakları vardır. Liberal rejimin aksine, sosyal demokratik rejim, piyasayı pek desteklemez ve refah devletleri için önemli bir ulusal dayanışma inşa eder (Erdal, 2012).

Bu bağlamda; sosyal hizmetler ve yardımlar geniş tutulduğu gibi haklardan yararlanma ve hakların kullanılmasında da yaygın oranda eşitlik sağlanır. Sosyal demokrat modeli benimseyen ülkelerde hakların kullanılması ve hizmetlerden yararlanma konusunda mavi yakalı, beyaz yakalı ya da kamu personeli arasında bir fark yoktur. Burada amaç sosyal devletin temel amacı herkesi kapsayan genel bir dayanışma (universal solidarity) sistemidir (Koray, 2005, s. 199). Asgari ihtiyaçların karşılanmasından daha öte, yüksek standartlarda bir eşitliğin sağlanması hedeflenir (Toprak, 2015, 161).

Sosyal demokrat modeli rejim eksenli oluşturulmuştur. Nedeni ise bir yandan çalışma hakkı ile gelir güvencesi hakkı eşit statüde kabul edilmiş, öte yandan bu dayanışmacı, yaygın ve kurumsallaşmış sosyal hizmetlerin getirdiği büyük maliyetlerin karşılanması için devlet bütçesi için bir gelire ihtiyaç olmasıdır (Koray, 2005, s. 37).

3.1. İskandinav Ülkeleri ve Sosyal Demokrat Model Anlayışı

İskandinav ülkelerinde uygulanan bu model Sosyal Demokrat Model olarak adlandırılır. Modern İskandinav refah politikaları ile özellikle iş ve yüksek istihdam yaratmaya çok önem verilmiştir. Temel sloganları '*herkese iş ve tam istihdam*' olmuştur. Bu nedenle '*çalışma merkezli toplum*' modeli olarak bilinmektedir. Bu model çalışma hakkını merkez olarak düşünmüş ve tüm refah politikalarını buna göre düzenlemiştir (Şenkal vd, 2007, s.158).

Sosyal Demokrat Refah Devleti; vatandaşlarına ödeme yapıp yapmadıklarına bakmaksızın evrensel programlar sunması ve orta sınıfın yaşam seviyesine bağlı yardımlar sağlaması, emek piyasasından bağımsız olarak çalışabilecek, sağlık durumu çalışmaya elverişli, çalışma çağındaki yoksul işsiz, hasta, özürli eğitimini sürdürmek isteyen kişilere hizmetler sunmasıdır (Gökbunar ve Kovancılar, 1988).

Bir diğer özelliği de devletin tüm vatandaşlarına sosyal refah hizmetlerini sunmaları bir kanun ile belirlenmiş olmasıdır. Yani siyasi ve sosyal haklar tüm bireyler için mevcuttur (Koray, 2007, s. 9).

İskandinav ülkeleri arasında farklılıklar olmasına rağmen hepsi ortak özellikleri paylaşırlar. İskandinav Modelinde, toplumsal cinsiyet eşitliği, eşitlikçi ve geniş fayda sağlayan gelir dağılımı, geniş mali politika için serbest piyasa ekonomisi, işgücüne katılımın en üst düzeyde olmasıdır. Bu özellikler İskandinav Ülkelerini diğer refah devletlerinden ayıran en büyük özellikleridir (Kırbaşlar ve Sart, [tp://ftp.iso.org.tr/Kobi/Uni-San-Modeller/İskandinav Modeli.pptx](http://ftp.iso.org.tr/Kobi/Uni-San-Modeller/İskandinav Modeli.pptx). Erişim Tarihi: 08.03.2016).

İskandinav refah model sisteminin temelinde koşulları yerine getiren tüm vatandaşlara çalışma ya da aile durumuna bakılmaksızın yardım yapılır. Bu sistem herkesi kapsar, geneldir ve yardımlar bireylere yapılır. Evli kadınlar eşlerinden bağımsız haklara sahiptir. Hastalık, işsizlikten fayadalanma, sendika üyeliği katkı payı ödemeye bağlıdır (Şenkal vd., 2007,s. 158). Diğer modellerden farklı olarak, devlet ilk olarak devreye girecek bir kurumdur. Bunun yanı sıra; tam istihdam (evrenselci istihdam), kadın işçilerin emek piyasasına katılımı, işsizlik ve yaşlılıkta belli hayat standartını sağlayabilecek gelir, genç, engelli, yaşlı ve hastalara yönelik kapsayıcı sosyal hizmetler modelin öne çıkan özellikleridir (Toprak, 2015, s.161-162).

3.2. Norveç ve Sosyal Demokrat Model Uygulamaları

Norveç, parlamenter, demokratik ve temsili esaslara dayalı anayasal monarşi ile yönetilen bir krallıktır. Norveç Krallığı; özgür, bağımsız, bölünmez ve devredilemez bir krallık şeklindedir. Yönetim şekli sınırlı ve kalıtsal monarşidir. Evangelik Lüteryan dini devletin resmi dinidir. Evangelik Lüteryan resmi din olmasına rağmen krallıkta herkes kendi dinini özgürce yerine getirme hakkına sahiptir (Oslo, 2015). Norveç 5.019.000 nüfusa ve 385.156 km yüzölçümüne sahip bir ülkedir (Norveç Nüfus Bilgileri, 2016). Başkenti Oslo'dur.

Devlet iktidarı kuvvetler ayrılığı prensibine göre yasama, yürütme ve yargı arasında paylaşmıştır. Siyasi güç ise devlet, iller ve belediyeler arasında bölünmüştür (United Nations. 2006, s. 2-3).

Norveç, son yıllarda hızlı bir değişim süreci içindedir. Nüfus yapısı, yaşam koşulları ve yerleşim düzeni değişmiştir. 1970 sonrası petrol ve doğal gaz rezervlerinin bulunması ve balıkçılık sektörünün yarattığı katma değer eklenince ekonomisi hızla gelişme göstermiştir.

Norveç yaşam standartları Avrupa Birliği ülkelerinden yüksek olduğu için Avrupa Birliği'ne katılmamıştır (Çiçek ve Çiçek, 2012, s. 202).

Norveç ekonomisi serbest pazar ve devlet müdahalesinden doğan karma bir ekonomidir. Devlet, petrol sektörü, elektrik üretimi gibi kilit alanları kontrol eder (Tatari, 2006, s. 3).

Norveç, kişi başına düşen yaklaşık 2015 verisine göre 77.050 ABD Doları milli geliriyle dünyanın en zengin ülkeleri arasında yer almaktadır. (T.C. Dışişleri Bakanlığı <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-norvec-siyasi-iliskileri.tr.mfa>. Erişim Tarihi: 28.02.2016).

(Oslo, 2015) Norveç'i refah devleti olmasının en önemli nedeni uyguladığı kamu politikalarında etnik ve kültürel azınlıklarla bütünleşme ve sosyal eşitlik anlayışıdır. Değerlerin eğitim sistemi kanalı ile çocuklara öğretilmesi böylelikle bilinçli bir gelecek oluşturmasıdır. Böylelikle anne ve babalar bilinçlendirerek sosyal sınıfların ortadan kaldırmasıdır. Norveç'teki eğitim sisteminin sisteme katkısı çok büyüktür (Aydemir, 2004).

Norveç Refah sistemi olarak Ulusal sigorta uygulaması, sosyal hizmet uygulaması, hastane, rehabilitasyon enstitüleri, sağlık enstitüleri, çalışma Politikaları, üniversite seviyesine kadar ücretsiz eğitim, evde bakım politikaları, profesyonel yardımlar şeklindedir (Özgöbek, 2004).

3.2.1. Ulusal Sağlık Sigortası Uygulaması

Norveç'te sağlık hizmetlerinin uygulama ve finansmanı Ulusal Sigorta Yasası ile sağlanmaktadır. Ulusal sigorta uyuğu ne olursa olsun ülke sınırları içinde yaşayan tüm bireyleri zorunlu olarak bu kapsama alır. Dünyada gelişmiş en iyi sistemlerden biridir. Son dönemde Çin reform hareketleri kapsamında Norveç'i örnek almaktadır. Sağlık, hamilelik, doğum, ölüm, yaşlılık, evli olmayan anneye destek ve yardım hizmetleri, işsizlik veya iş göremezlik durumlarına karşılık bütünsel sağlık hizmeti sunar (<http://www.satark.gov.tr/images/pdf/ust/norvec.pdf>. Erişim Tarihi: 26.02.2016).

Norveç'te yaşayan bireyler başlarına bir durumda ekonomik yardım alırlar ve diğer tüm hizmetlerden faydalanırlar. Norveç bütçesinden yaklaşık olarak %35'i sosyal güvenlik ve sağlık harcamalarına ayrılmaktadır. Sağlık ve sosyal güvenlik sistemi ulusal sigorta primlerinden finansmanları sağlanmaktadır. Toplam primler ücretlerin %25 kadardır (işçi-işveren ve emekliler). Ev kadınları, işsizler, öğrenciler bu primlerden muafır ama aynı haklardan yararlanmaktadırlar. 17-69 yaş grubundan bu primler tahsil edilir (<http://www.satark.gov.tr/images/pdf/ust/norvec.pdf>. Erişim Tarihi:26.02.2016).

1984 yılında Yerel Yönetimler Sağlık Planı hayata geçirilmiş olup, birinci basamak sağlık hizmetleri yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bireylere yönelik koruyucu hizmetler ve birinci basamak tedavi hizmetlerinin tamamı aile hekimleri tarafından verilir. 1500-2500 bireye bir aile hekimi bakar. Ancak bireylerin aile hekimlerini seçme hakları da mevcuttur (Paycı ve Ünlüoğlu, 2004, s. 26).

3.2.2. Çalışma Politikaları

Ülkeler arasında pek çok sosyo-ekonomik göstergeye göre karşılaştırma imkânı veren Avrupa Nüfus Çalışmaları Kurumunun hazırladığı Karşılaştırmalı Aile Politikaları Veri Tabanı (Comparative Family Policy Database-CFPD) verilerine göre 2008 itibarıyla Lüksemburg ve İsviçre'den sonra işgücüne katılım oranı en yüksek olan ülke Norveç'tir. İstihdamın yaklaşık %30'u kamu kesimindedir ve yüksek eğitilmiş işgücü yoğunluklu olarak kamu kesiminde çalışmaktadır (Karahanoğulları, 2013, s.236-237).

Aktif ve pasif istihdam politikalarının uygulanmakta olduğu Norveç'te çalışanların işsizlik sigortasına katkı yapmaları gerekmemektedir. İşsizlik ödeneğinin bütçe vergi gelirlerinden karşılanması uygulanan işsizlik politikalarına esneklik kazandırmaktadır. Norveç'te, pasif istihdam politikası olarak nitelendirilen işsizlik sigortası yanında bireysel ve şirket temelli olmak üzere ikiye ayrılan aktif istihdam politikaları da uygulanmaktadır. Norveç işsizliğe karşı daha çok işgücünün eğitime odaklanmıştır (Öz, 2009).

Norveç'te kadın istihdamının artmasını sağlayan unsurlardan biri de yerel yönetimlerin çocuk kreşleri, sağlık ve sosyal hizmetler alanlarında yaptığı istihdam artışı olmuştur (Karahanoğulları, 2013, s.236-237).

Norveç ekonomisini tanımlayan bir diğer husus ise yarı zamanlı istihdamın yüksek oluşudur. Norveç için ortalama kişi başına haftalık çalışma süresi diğer gelişmiş ekonomilere göre oldukça düşüktür. Bunun bir nedeni daha çok yarı zamanlı çalışan kadınların ve genç nüfusun işgücüne katılım oranlarının yüksek olmasıdır. Kişi başına ulusal gelirin bu kadar yüksek olduğu bir ekonomide, ortalama çalışma süresinin görece düşük olması bireylerin toplumsal zenginlikten yeterince pay alarak zamanının daha büyük bir bölümünü çalışma dışı alanlara kaydırabilme isteğinin ve fırsatının olduğunun bir göstergesi olarak da yani bir toplumsal refah göstergesi olarak da değerlendirilebilir (Karahanoğulları, 2013, s.236-237).

3.2.3. Üniversite Seviyesine Kadar Ücretsiz Eğitim

Norveç'te "ev hanımı" tabiri yok gibi bir şeydir. Tam zamanlı çalışma yanında esnek olmak üzere her Norveçli kadının bir işi vardır veya aktif olarak iş arar. Bu nedenle çocuk yuvalarının en çok olduğu ülke Norveç'tir. İlkokulun ilk dört yılında da okul sonrası çocuklara ücretli bakım ve etüt sağlanır. Oluşturulan bu sistem ile anne ve baba aktif olarak çalışabilir (Alan, 2015, s.15). Yuvaların çoğunluğu devlete aittir. Devlet yuva parasının bir kısmını karşılar, çocuk henüz yuvaya başlamamışsa bu para doğrudan aileye verilir. Norveç'te okul, ders kitapları, ilkokul çantası, kırtasiye, kütüphaneler, sağlık hizmetlerinin tümü devlet tarafından karşılanır. Bunlar dışındaki ihtiyaçlar için diğer çocuklarla aynı oranda karşılayamayan çocukların ailelerine devlet ayrıca maddi yardım yapar. Örneğin her çocuğun yaşına uygun bir bisikleti olmalıdır (Alan, 2015, s. 15).

Norveç'te 1997 yılında yapılan reform ile okula başlama yaşı 7'den 6'ya düşürülmüştür. Zorunlu Eğitim'de 9 yıldan 10 yıla yükseltilmiştir. Zorunlu eğitim 3 aşamalıdır (İşkur, s.1, <http://euroguidance.iskur.gov.tr/Portals/1/Kaynaklar/ulkeornekleri/norvec.pdf>. Erişim Tarihi : 28.02.2016).

- İlköğretim I. Kademe; 1.-4. Sınıflar (6-10 yaş arası)
- İlköğretim II. Kademe; 5.-7. Sınıflar (10-13 yaş arası)
- İlköğretim III. Kademe; 8.-10. Sınıflar (13-16 yaş arası)

Eğitim Kanunu ile ilköğretim I ve II kademelerde sınıf mevcutları maksimum 28 öğrenci, II kademedede ise maksimum 30 öğrenci ile sınırlandırılmıştır. Norveç'te mesleki rehberlik ve çalışma dünyası konusunda bilgilendirme verilen zorunlu eğitimin önemli unsurudur. Yaklaşık olarak %94-95'i zorunlu eğitimden sonraki genel veya mesleki orta öğretime başlamakta, %4-5'i ise ya bir işe girmekte ya da işsiz kalmaktadır (İşkur, s. 1, <http://euroguidance.iskur.gov.tr/Portals/1/Kaynaklar/ulkeornekleri/norvec.pdf>. Erişim Tarihi : 28.02.2016).

Ortaöğretim 16-19 yaş gruplarına yöneliktir (11-13.sınıflar). Bu kademedede; liselerde genel ve mesleki öğretim, teknik okullarda mesleki eğitim ve çıraklık eğitimi verilir. Bu okulların hem genel hem de mesleki eğitim bir arada vermektedir. Norveç'te orta öğretimin en temel amaçlarından biri tüm öğrencilerin tanınmakta olan bir nitelik/kalifikasyonu (belge, sertifika) edinmelerinin sağlanmasıdır. Eğitim programları Norveç'te öğrencilerin ve

yetişkinlerin değişen ihtiyaçlarına uygun şekilde tasarlanmıştır. Bu aynı zamanda okullarda programların da sanayinin ihtiyaçlarına göre uygulanmasını sağlamaktadır.

Norveç'te eğitim konuları, Eğitim ve Araştırma Bakanlığı'nın tarafından yürütülmektedir. Tamamı devlete ait olmak üzere, 8 üniversite bulunmaktadır. Ayrıca devlete veya özel nitelikli olmak üzere, 20'nin üzerinde üniversite koleji vardır. Üniversite kolejleri yükseköğretime hazırlamada önemli bir rol oynar. Genel olarak 3 yıllık lisans programlarında (mühendislik, hemşirelik, sosyal danışmanlık vb.) eğitimleri vermektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, Oslo Büyükelçiliği, <http://oslo.be.mfa.gov.tr/>. Erişim Tarihi:08.12.2016).

2009 yılı verilerine göre 19-24 yaş grubu gençlerin %31 'i yükseköğretim kurumlarında eğitim görmektedir. Ülkede 222.920 devlet, 32.282'si özel kurumlarda yükseköğretimdedir. Öğrencilerin 142.644 kız, 92.656'sı erkektir. Norveç'te yükseköğretim eğitimi alan yabancı öğrenci sayısı 15.000'dir. Kişi başına milli gelir bakımından Lüksemburg'dan sonra Avrupa'nın en zengin ikinci ülkesi olan Norveç'te yükseköğretime yeterli kaynak aktarabilmektedir. Kaliteli eğitim adına gereken maddi ve ergonomik koşulları sağlamaktadır (Göktürk, 2012). Yetişkinler için eğitim fırsatları verilmesi ve öğrenmenin yaşam boyu süren bir görev olduğu olgusu Norveç eğitim politikasında ikinci temel ilkedir. Ülke içinde nerede yaşıyor olursa olsun bütün yetişkin nüfusun eğitim düzeyinin yükseltilmesi amaçlanır. Yetişkin Eğitim Kanunu'na göre devlet tarafından yetişkin eğitimine mali destek sağlar. Norveç'te verilen eğitimin ve kuruluşun türüne göre yedi farklı yetişkin eğitimi verilir. Bunlar (İşkur, s. 4-5); Çalışma dernekleri: Boş zaman faaliyetlerinden akademik konulara ve iş eğitimine kadar program uygulanmaktadır.

- Halk yüksek okulu-halk lisesi: Genel eğitim verilir. Bu okullar dini kuruluşlara, bağımsız vakıflara veya il kuruluşlarına bağlıdır.
- Uzaktan öğretim: Uzaktan öğretim oldukça yaygındır. Kurslar, boş zaman faaliyetlerinden yüksek okul veya üniversite düzeyi ve diplomaya kadar birçok alanı kapsamaktadır. Hizmet-içi mesleki eğitimle ilgili kursların sayısı artmaktadır. Kursların yarısından çoğu sosyal/sağlık bakımı, idare/ekonomi ve teknik konuları kapsamaktadır.
- İkinci dil olarak Norveç dilinde kurslar: Göçmenlere dil becerileri kazandırılmasına yönelik 3000 saatlik kurs.
- İş piyasası kursları: Bu kurslar bir işi olmayanları işe hazırlayan ve onları ileri eğitime katılmaya teşvik eden kurslardır. Bu kurslarda mesleki nitelikler/kalifikasyonlar verilir.

Bu kursların çoğu lise düzeyinde konuları kapsar. Dersler liselere bağlı merkezlerde, sanayide ve iş piyasasında yapılır (<http://euroguidance.iskur.gov.tr/Portals/1/Kaynaklar/ulkeornekleri/norvec.pdf>. Erişim Tarihi: 28.02.2016).

3.2.4. Engellilere Sunulan Hizmetler

Hastalığı, fiziksel engeli ya da sosyal uyumsuzluğu olan bireyler sosyal çevrelerine, aileleri ile birlikte günlük hayat ve aktivitelerini sürdürebilmek için oldukça desteklenmektedir. Bu oranın yaklaşık %18 olduğu belirtilmektedir. Engelli bireyler eğitimlere katılmakta, işlerine gidebilmektedir. Mevcut sosyal sigorta sistemleri engelli bireyin bakım hizmetlerini, eğitimlerini, rehabilitasyonlarını, engelli maaşlarını, teknolojik destekleyici malzeme ve alet ihtiyaçlarını, tüm sağlık harcamalarını ve ilaçlarını, sportif aktivitelere katılımını karşılamaktadır (Özgöbek, 2004, s. 1-3).

Norveç'te engelli kişileri istihdama dahil etmek için uygulanan stratejiler oluşturulmuştur. Bu stratejiler istihdam öncesi eğitimi hedeflemektedir. Engelli bireyler iş hayatına girmeden önce ayrı bir plan dahilinde eğitime tabi tutulurlar. Ayrıca '**Arbeid men bistand**' **Yardım ile çalışma** kapsamında engelli bireylere meslek koçları (iş bulmada ve çalışmada yardımcı olanlar) bir program dahilinde onları desteklemektedirler (Ertem, 2010).

Yetişkin engelli bireyler için yaşadıkları evlerde devlet kanalı ile hemşirelik ve temizlik işleri için eleman temin edilmektedir. Ayrıca gerektiğinde günlük tedavi amaçlı merkezlere gidiş ve dönüşleri için yardımcı eleman ve maddi kaynak verilmektedir. Toplum bilinci ile gönüllülere az bir para karşılığında da 'big brother' sistemi ile de engellilere arkadaşlık etmeleri sağlanmaktadır (Özgöbek, 2004, s. 1-3). Engelli bireyler için hayatlarını sürdürebilmeleri için düzenli bir iş, ücretin bir kısmının işsizlik sigortasından karşılandığı iş, az beceri isteyen iş veya korumalı işyerlerinde çalışmaları sağlanır.

Yetişkin olmayan engelliler içinde; öncelikle kreş ve özel günlük bakım, okullarda kaynaştırma eğitimi ya da özel eğitim imkanları mevcuttur. Engelli çocuğa sahip olan aileler içinde bazı enstitülerde bakım hizmetleri bulunmaktadır. Ayrıca aileler için tartışma ve dayanışma grupları vardır. Özürlü çocuğu evde bakmak isteyen ailelere devlet belirli bir para da ödemektedir (Özgöbek, 2004, s. 1-3).

3.2.5. Çocuk Hakları ve Bakıma Muhtaç Çocuklar

Norveç, çocukların korunması için gerekli hukuki ve kurumsal anlamda düzenlemeleri yapan ülkelerden biridir. Norveç'te çocuk hakları ve bakıma muhtaç çocuklara sunulacak hizmetlerin çerçevesini belirleyen hukuki düzenlemeler yüz elli yıllık bir geçmişe sahiptir. 1896 yılında çıkan Guardianship Board Act ile çocukların korunması devlete verilmiştir. Bu yasaya göre aile tarafından ihmal edilen çocuklar için aileler uyarılmakta ve tehlike oluşması durumunda çocuklar ailelerinden alınarak koruyucu aile yanına verilmekteydi. 1983 yılında Çocuk Refahı Yasası ile (Child Welfare Act) bakıma muhtaç çocukları da dahil ederek özellikle koruma önlemleri artırılmıştır (Regjeringen, 2008, <https://www.regjeringen.no/en/topics/families-and-children/child-welfare/id1058/&usg=ALkJrhi6BMKhugY9gVoLKHsz2jorInxM9w>. Erişim Tarihi: 23.02.2016).

1992 yılında Çocuk Refahı Yasasında yapılan değişiklikler ile çocukların bakıma muhtaç hale gelmesinin önlenmesi için aileye ve çocuklara çeşitli destek hizmetlerinin sağlanmasıdır. (mali yardım, danışmanlık, psikolojik destek, vb.). (Regjeringen, 2008, <https://www.regjeringen.no/en/topics/families-and-children/child-welfare/id1058/&usg=ALkJrhi6BMKhugY9gVoLKHsz2jorInxM9w>. Erişim Tarihi: 23.02.2016).

Norveç'te Barnevern Sistemi (Türkiye'de eski adı Çocuk Esirgeme kurumun şimdiki adı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü) tarafından sağlanan yardımlar; 2014 yılı sonuna kadar, 53088 çocuk ve geç (0-22 yaş aralığı) Barnevern hizmetinden yararlanmıştı. Bu yardım evde yardım şeklinde olabileceği gibi ağırlıklı olarak gönüllü olarak ev dışına yerleştirmeleri şeklinde olmaktadır. 2014 yılı sonuna kadar, çocuk refahı hizmeti yardım almış çocuklardan % 61'i evlerinde yardım almıştır (Norveç, Ankara Başkonsolosluğu, Mart, 2016).

Bir çocuğun bakım ve kontrolü annede olup, anneden mahrum edilmesi en son çare olarak kullanılır. Aile veya ebeveyn çocuğu terk etmesi durumunda çocuk bakıcı bir annenin evine taşınır, çocuk esirgeme kurumu sisteme çocuğu dahil eder ve takip eder. Bu geçici bir bakımdır. (Koruyucu Aile). Geçici bakım kararının çocuk için yararlı olduğuna karar vermesi durumunda ilçe sosyal çocuk esirgeme kurulu kararı alır ve çocuk aile yanında yaşamaya devam eder. Çocuğun geçici bakım gördüğü evde yapılan denetimler sonucu ihmal görülmesi veya yardım tedbirlerinin yeterli olmaması durumunda bu durumu iptal eder (Regjeringen, 2008, <https://www.regjeringen.no/en/topics/families-and-children/child-welfare/id1058/&usg=ALkJrhi6BMKhugY9gVoLKHsz2jorInxM9w>

welfare/id1058/&usg=ALkJrhi6BMKhugY9gVoLKHsz2jorInxM9w. Erişim Tarihi: 23.02.2016).

Çocuk olarak adlandırılan 18 yaş altı nüfus Norveç toplam nüfusunun % 24'nü oluşturur. Nüfusun önemli bir kısmı çocuk olmasından dolayı Norveç hükümeti, yeni nesillerin sağlıklı ve güvenli gelişmesi için bu konuya çok önem vermektedir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için toplum içindeki gelir dağılım bozukluklarını takip etmekte ve önleyici tedbirler alarak herkes için yaşanabilir bir hayat standardı oluşturmaya çalışmaktadır (Güngör, 2009, s. 232).

3.2.6. Yaşlı Bakım Hizmetleri

Norveç'te emekli olma yaşı 67'dir ve yaşadıkları müddetçe Ulusal sağlık fonundan yılda 4 kez maaş alırlar. 70 yaşın üstünde olan yaşlıların %70'i sağlıkları iyi durumda, %20'si evde bakıma muhtaç, %10'u son yıllarını bir kurumda geçirmektedir (Tontuş <http://www.satark.gov.tr/images/pdf/ust/norvec.pdf>, Erişim Tarihi:26.02.2016).

Norveç'te yaşlı nüfusun yaklaşık beşte ikisi evde bakım ve destek hizmetleri bakım sigortası kapsamındadır. İskandinav ülkelerinde nüfusun tamamı sosyal güvenlik sistemi içinde yer almakla birlikte, bu nüfus grubunun yarısına yakını, sosyal bakım odaklı toplum temelli sosyal hizmetlerden yararlanmaktadır (Savaş, 2010,s. 2-4).

Yaygın olarak bulunan gündüzlü merkezler aracılığı ile yaşlıların durumu yakından takip edilmekte olup, acil durumlara karşı yaşlının güvenliğini sağlamak için gerekli önlemler alınmaktadır (Savaş, 2010,s. 2-4).

3.2.7. Göçmenlik Hizmetleri

Norveç'teki yetişkin göçmenlerin en az 300 saat ücretsiz Norveç dili eğitimi alma hak ve yükümlüğü bulunmaktadır. Bu ders süresinin 50 saati, göçmenin ana dilinde ya da bildiği başka bir dilde, Norveç toplumunun tanıtılmasına ayrılmıştır. "Norveç dili eğitimiyle ilişkili hak ve yükümlülüklerle ilişkin Yasa" 1 Eylül 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu karar sadece bu tarihten sonra Norveç'te ikamet izni verilmiş olan kişiler için (<http://introtyrkisk.cappelendamm.no/c186914/artikkel/vis.html?tid=18750>, Erişim Tarihi : 03.08.2016) geçerlidir. Zorunlu Norveç dili eğitiminin amacı göçmenlerin iş piyasasına ve topluma katılma şanslarını artırmaktır. Yerleşim izni (daimî ikamet izni) veya Norveç vatandaşlığı almak isteyen göçmenlerin zorunlu 300 saat Norveç dili eğitimini tamamlamış

olduklarını veya başka şekillerde Norveççe becerilerinin yeterli olduğunu (<http://introtyrkisk.cappelendamm.no/c186914/artikkel/vis.html?tid=187500>, Erişim Tarihi :03.08.2016) bir sınavla belgelemelidir.

01.Ocak.2016 tarihi itibariyle Norveç'e göç eden ve Norveç'te doğan yaklaşık 848.200 kişi vardır. Göçmenler 223 farklı ülkeden geldikleri bilinmektedir. Polonya, Litvanya ve Somali'den gelenler çoğunluktadır. Göçmenler ağırlıkla Oslo ve Drammen'de yerleşmişlerdir. Göçmenler mülteci, eğitim, iş ve ailesi aracılığıyla gelmiş bulunmaktadırlar. Göçmenler arasında işgücüne katılım kadınlara göre erkeklerde daha yüksektir (Statistics, 2016; <https://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrere/nokkeltall>, Erişim tarihi:08.12.2016). Göçmenlere yönelik Entegrasyon ve Çeşitlilik Müdürlüğü kapsamında; istihdam, entegrasyon ve katılım yoluyla yaşam standartları teşvik edilmektedir. Bu müdürlük Norveç'te 01.01.2006 tarihinde kurulmuştur. Entegrasyon ve Çeşitlilik Müdürlüğü çeşitli göçmen örgütleri, gruplar, belediyeler, kamu kuruluşları ve özel sektör ile işbirliği halinde çalışır. Bu müdürlüğün en önemli görevleri; ülkede oturma izinleri olan göçmenlerin yerleştirilmesi, ülke tanıtım faaliyeti, öğrenim ve yurttaşlık bilgileri, tercümanlık hizmetleri, yetkinlik kazandırma, çalışma hayatına katılım sağlama, eşit kamu hizmetlerinden faydalandırma, eğitim hizmeti vermektir. Entegrasyon için Ar-Ge finansmanı ve hibe programlarını organize etmektedirler (İMDİ Norveç Entegrasyon Md.lüğü,2016,http://www.nsd.uib.no/polsys/data/forvaltning/enhet/38603/endringshis_torie, Erişim Tarihi: 08.12.2016).

3.2.8. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikası ve Şiddet

1979 yılında yürürlüğe giren Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Yasası ile dini inanışlar, aile yaşamı ve kişisel sorunlar dışında bütün toplumsal alanlarda toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığı yasaklamıştır. Bu yasa ile sadece ayrımcılık ilkesi değil aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmek için gerekli uygulamaları gerçekleştirmeyi ve cinsiyetler arasındaki her türlü ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır (Şahin ve Gültekin, 2013, s. 53).

Norveç iş piyasası son derece cinsiyet ayrımına karşı bir politika içindedir. Özellikle kadınların aylık maaş ortalamaları son 20 yılda daha istikrarlı bir hale getirilmiştir. Yüksek öğrenim görmüş vatandaşların % 60 'ı kadındır. Kadın yönetici oranı kamu sektöründe oldukça yüksektir. Özel sektörde ise erkek yönetici oranı daha yüksektir (Hamre, 2016).

1.01.2016 tarihinde Yeni Ayrımcılığa Karşı Ombud Yasası ile kurulan Eşitlik ve Ayrımcılığa karşı toplumsal cinsiyet, etnik köken, engellilik, dil, din, cinsel yönelim ve yaş gibi alanlarda eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı önlemek üzere faaliyet göstermektedir (Şahin ve Gültekin, 2013, s. 54).

Norveç toplumunda en önemli değerlerden biri vatandaşlarının arasında eşitlik olmasıdır. Cinsiyet, yaş, performans durumu, kültürel arka plan, etnik köken ya da cinsel yönelimi ne olursa olsun insanların eşit değere sahip olduğudur. Örneğin; bireyin kendi yeteneklerine eşit fırsatlar sunulur. Farklı engelli ve göçmenlere Norveç dil eğitimi, eşit işe eşit ücret ilkesinin öğrencilere okul teklifi haklarının olmasıdır (Vox Nasjonalt Fagorgan, 2016). Norveç'te 2005-2011 arasında aile içi şiddet vakaları % 500 artış göstermiştir. Her yıl 1500 çocuk birçok gecesini kadın konukevinde evinde geçirmektedir. Norveç 2008-2011 Kadına Karşı Şiddet Eylem Planına göre son 10 yılda olan kadın cinayetlerin %20-%30'u eş veya eski sevgili tarafından olduğu belirtilmektedir (Şahin ve Gültekin, 2013, s. 57).

3.3. İsveç ve Sosyal Demokrat Model Uygulamaları

Sosyal demokrat modelin uygulandığı İskandinav ülkeleri arasında İsveç önemli bir yere sahiptir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, bazı karşılaştırmalarda “kurumsal yeniden dağıtıcı model” veya “İsveç modeli” olarak da bilinir. Tam istihdam ve sosyal hakların üst düzeyde gerçekleşmesi modelin en belirgin özelliğidir (Toprak, 2015, s.160-161).

İsveç (İsveççe: *Sverige*) veya resmî olarak İsveç Krallığı Kuzey Avrupa'daki İskandinavya yarımadasında yer almaktadır. Yaklaşık 450.000 km² olan yüzölçümüyle İsveç, Avrupa Birliği ülkeleri arasında en büyük üçüncü ülkedir. Ülkenin toplam nüfusu 2013 yılı verilerine göre 9,2 milyon olup yoğunluk bakımından km² başına 20 insan yaşamaktadır. Ancak nüfus yoğunluğu güneye doğru gidildikçe artar. Ülkedeki halkın %85'i kentlerde yaşar (İsveç, 2014, <http://www.isvec.info/> Erişim Tarihi: 28.02.2016). Ülkenin resmi dili İsveççedir. İkinci resmi dil Fince'dir. Laponların yaşadığı kuzey bölgesinde ise Laponca konuşulur. Din olarak Hristiyan (Evangelist Protestan ve Katolik %89). Yaygın din Hristiyanlıktır. Bununla birlikte müslüman ve musevi de yaşamaktadır ((İsveç, 2014, <http://www.isvec.info/>. Erişim Tarihi: 28.02.2016).

İsveç'in başkenti aynı zamanda ülkedeki en büyük kent olan Stockholm'dür. Başkentte 1,3 milyonu merkezde olmak üzere 2 milyon insan yaşar. Ülkenin diğer büyük kentleri sırasıyla Göteborg ve Malmö'dür ((İsveç, 2014, <http://www.isvec.info/>. Erişim Tarihi: 28.02.2016).

İsveç, meclis sistemine sahip, meşruti monarşi ile yönetilmektedir. Ekonomi bakımından gelişmiş bir ülke olan. Ülke 1 Ocak 1995 tarihinden beri bir Avrupa Birliği ülkesidir (İsveç, 2014, <http://www.isvec.info/>. Erişim Tarihi: 28.02.2016)).

İsveç, Ortaçağ'dan beri bağımsız ve tek bir ülkedir. 1814'ten beri İsveç, barış politikası izlemekte ve savaşa dayanmayan bir dış ilişkiler siyaseti gözetmekte, çıkan çoğu savaşta tarafsız kalmaktadır (İsveç, 2014, <http://www.isvec.info/>. Erişim Tarihi: 28.02.2016).

İsveç'te sosyal hizmetlerde politikaları hükümete bağlı olarak belirleyen "socialstyrelsa" Sosyal Sistem isimli bir bölüm vardır. Bu bölüm hükümete bağlı olmakla birlikte kendi içinde bağımsız hareket eder. İsveç sistemindeki yeri; Tüm belediyelerde, ulusal düzeyde dini kuruluşlarda sosyal hizmet politikalarını belirleyerek, yapılacak destekleri ve ekonomik yardımları belirlemektir. İsveç Sosyal Sisteminin Özellikleri (Çevik, 2002, s. 2-7);

- Tüm belediyeler vatandaşlarına yardım etmek zorundadır.
- Bayanlara hamilelik sonrası 1 yıl ücretli izin kullanır. Erkekler ise 4 ay kullanırlar.
- Devlet çocuklu aileye yardımda bulunur.
- Devlet tüm vatandaşlarının (sağlıklı, engelli, alkolik vb.) gelişmesi, sosyo- ekonomik şartlarının iyileşmesi için her türlü çabayı göstermek zorundadır.
- Temel ihtiyaçlardan biri olan sağlık ve eğitim tüm vatandaşları için ücretsizdir.
- Vatandaşların işsizlik sigortası hakkı vardır.
- Devlet göçmen aileleri topluma uyum sağlamasında yardımcı olmak zorundadır.

İsveç'te Sağlık ve Sosyal İşler Bakanlığı'na bağlı Ulusal Sağlık ve Refah Kurulu vardır. Ayrıca Sivil Toplum Örgütü olarak faaliyetine devam eden Sosyal Misyon (Sociala Missionen) kiliseye bağlı olarak çalışır. Stockholm İl Genel Meclisi'ne bağlı olarak hizmet veren özürlü vatandaşlarının işlettiği restoran ve Özel Eğitim Merkezi PUFFA, Madde Bağımlıları ve Evsizler Merkezi, Özel aile Terapisi Merkezi vardır. Yine İsveç Kilisesi'ne bağlı Alkol madde bağımlıları Tedavi Merkezi (Ersta Turning Point), Kadın konukevi, Gençlik Rekreasyon Merkezi ve Göç Bürosu vardır. İsveç Cinsel Eğitim Derneği, Özel Aile Danışmanlığı Merkezi, yine belediyelere bağlı olarak Aile Çocuk Sosyal servisi, Engelliler Merkezi, Çocuk ve Gençlik

Rehabilitasyon Merkezleri, Bulaşıcı hastalıkları kontrol ünitesi hizmet vermektedir (Urhan, 2009, s. 3-4). 19. yüzyıl ortalarından başlayarak başka ülkelerden gelen göçmenlerin sayısı, günümüzde 400 bini aşmıştır. Göçmenlerin %32,5'ini Finliler, geri kalanını İtalyanlar, İngilizler, Yunanlılar, Almanlar, Norveçliler, Danimarkalılar, Türkler, Polonyalılar, Şilililer, İranlılar, Iraklılar oluşturur. Ayrıca, az sayıda İskoç ve Yahudi göçmen vardır (İsveç R, 2013, <http://www.nkfu.com/isvec-hakkinda-bilgi/>. Erişim Tarihi: 27.02.2016).

İsveç'te tarıma elverişli alanlar, yüzölçümün yalnızca %7,2'sini oluşturur. Stockholm, Malmö, Göteborg, Norköping, Linköping, Vasteras. Uppsala, başlıca endüstri merkezleridir (İsveç R, 2013, <http://www.nkfu.com/isvec-hakkinda-bilgi/>. Erişim Tarihi: 27.02.2016).

3.3.1. Ulusal Sağlık Sigortası Uygulaması

İsveç sağlık sistemi bölgesel tabanlı olup, kamu tarafından işletilmektedir. Bu sistem; ulusal, bölgesel ve yerel hizmettir. Ulusal düzeyde sağlık sisteminin yürütülmesi Sağlık ve Sosyal İşler Bakanlığı tarafından yürütülür. Bu bakanlık sosyal sigorta bölümü, sosyal hizmetler bölümü, sağlık hizmeti bölümü, halk sağlığı bölümünden meydana gelmiştir. Bölgesel olarak; tüm eyaletler hastane hizmetleri, toplum sağlığı ve koruyucu sağlık hizmetlerinden sorumludur. İsveç'te Eyalet Meclisi vardır. Yerel hizmet olarak ta, 190 belediye bu hizmeti vermektedir. Bu hizmetler; çocuk bakım hizmetleri, okul sağlık hizmetleri, yaşlı ve engelli bakım hizmetleri, ev hemşireliği hizmetleri, ev de bakım hizmetleridir (Sargutan, s. 1360).

İsveç sağlık hizmet modelinde tüm hastalar Sağlık Yasası'yla 1995'ten beri istedikleri bir hastaneden hizmet alabilirler. Eyalet meclisleri topladıkları vergi geliriyle sağlık hizmetlerini sağlarlar. İsveç'te gayri safi yurt içi gelirin %9'u sağlık hizmetlerine harcanır ve sağlık açısından sonuçlar oldukça iyidir. Reform öncesi sistemin dezavantajları ise uzun bekleme süreleri, birinci basamağın zayıf olması ve sonuçların iyi izlenme olanağının olmamasıdır (Sargutan, s. 1360).

İsveç'te birinci basamak hizmetleri aile hekimleri ile yürütülmektedir. Ülkede hastalar buldukları il sınırları içinde istedikleri aile hekimini seçebilmektedir. Aile hekimleri, ekip çalışmasının olduğu birinci basamak sağlık merkezlerinde çalışmaktadır. Bu merkezlerde aile hekimleri, hemşireler, fizik tedavi uzmanı, sosyal çalışmacı ve psikologlar çalışmaktadır. Hekimlere kişi başına ödeme yapılmakta olup, hizmet başına ödeme ve hedefe yönelik

ödemeler de yapılmaktadır (Hazine Müsteşarlığı, 2011). İsveç sigorta sistemi tüm vatandaşlarına uyruklarına bakılmaksızın sağlık güvencesi hizmeti verir (Sargutan, s. 1360).

İsveç Parlamentosu 2003'te Halk Sağlığı Hedefleri Yasasını kabul etmiştir. Böylelikle İsveç, ulusal bir halk sağlığı politikasına kavuşmuştur. Bu yasanın en önemli özelliği, halk sağlığının sosyal politikanın temel parçası haline getirmektedir. İsveç halk sağlığı politikası, İsveç halk sağlığını en önemli belirleyicilerini içeren hedefler üzerine dayanmaktadır (Karakoç, 2005, s.1);

Toplumun katılımı ve etkisi, ekonomik ve sosyal güvenlik, çocuklukta güvenli ve elverişli şartların sağlanması, sağlıklı iş yaşamı, sağlıklı ve güvenli çevre ve ürünler, sağlık hizmetleri ve tıbbi bakım aracılığı ile sağlık düzeyini yükseltme, bulaşıcı hastalıklara karşı etkili koruma, güvenli cinsel yaşam ve üreme sağlığı, fiziksel aktivite artırılması, ürün güvenliği, tütün ve alkolün kullanımının azaltılmasıdır.

Bulaşıcı hastalıklar konusunda bir "Bulaşıcı Hastalıklar Merkezi" kurulmuştur. Ayrıca İsveç toplumun şu anda en önemli sorunu olan alkolizm ile ilgili olarak ülkenin her yerinde belediyeler ve ücretsiz terapi merkezleri vardır (Çevik, 2002,s. 7).

3.3.2. Çalışma Politikaları

Çalışma şartlarında esneklik, 1970'lerin başında yaşanan petrol krizi ve arkasından gelen ekonomik kriz sanayileşmiş Avrupa ülkelerini iş hukukunda başka çarelerin aranılmasına yöneltmiştir. Çalışma sürelerinde bazı esnek politikalara gidilmesiyle yar zamanlı çalışma sistemi oluşturulmaya başlanmıştır (Tuncay, 1999, s. 75).

İsveç'te çalışma hayatında endüstri ilişkileri köklü ve toplu pazarlık sistemi ağırlıklı bir yapıdadır. İsveç, sosyal politikalar alanında etkindir. Sendikaların oldukça güçlü olduğu, toplu pazarlık ve iş sözleşmelerinin en etkin biçimde kullanan bir ülkedir. İşçi Sendikaları Konfederasyonu 1898'de ve İşveren Sendikaları Konfederasyonu 1902 yılında kurulmuştur. Tüm endüstriyel ilişkiler alanında İsveç modelinin en özgün tarafı, işçi ve işveren tarafının tüm sorunları kendi aralarında imzaladıkları anlaşmalar aracılığı ile çözmek olup yasal düzenlemelere çok az yer verme ilkesine dayanmaktadır (Ünsal, 1999, s. 30). İsveç Profesyonel Meslekler Birliği Konfederasyonu'nun üyesidir (Bayrak, 2015, s. 37).

3.3.3. Yaşlı Bakım Hizmetleri

İsveç, yaşlı bakım hizmetleri konusunda Avrupa'da öncü niteliği taşımaktadır. Bu durum, sadece İsveç'te yaşlı bakım hizmeti ile ilgili iyi sonuçların olmasından ziyade İsveç'in uzun zamandan beri refah devletlerinin öncüsü olmasından da kaynaklanmaktadır. 1950 yılı öncesinde yaşlı bakımı, kurumsal bakım olarak yürütülmekteydi. Bu dönemde, 65 yaş ve üstü yaşlıların yaklaşık %6'sı ve 80 yaş ve üstü yaşlıların yaklaşık %20'si kurumsal bakım hizmetlerinden faydalanmaktaydı. İsveç GSMH'sinin yaklaşık %5'i yaşlılara yönelik hizmetlere bu dönemde harcanmaktaydı. Yaşlı bakım evlerinde olan ve yaşanan skandallar ve kamuoyu baskısı neticesinde, evde yardım (Home Help) sistemine geçilmiştir (Taşçı, 2004, s.187).

Ancak yine de kurumsal bakım hizmetleri yapılmaya ve yayılmaya devam etmiştir. Bu bağlamda, bir taraftan kurumsal bakım hizmetleri bir taraftan evde yardım hizmetleri uygulamaları ile yaşlı bakımına yönelik sosyal hizmetler devam etmiştir (Taşçı, 2004, s. 187).

3.3.4. Rehabilitasyon Merkezleri

Rehabilitasyon merkezleri hastaneye bağlı hizmet vermektedir. Her belediyede yaşlılara yönelik rehabilitasyon merkezleri bulunur. Rehabilitasyon merkezlerinde terapist, psikolog, fizyoterapist, sosyal çalışmacı, doktor, hemşire, yaşlının ailesi, yaşlı ile birlikte. Her yaşlının özel durumuna yönelik özel programlar hazırlanır ve yaşlı bu programa düzenli olarak katılım göstermesi beklenir. Yaşlının tüm ulaşımı hastanenin servis aracı tarafından ücretsiz olarak yapılır (Çevik, 2002, s. 4). Alarmlı saat denilen uygulama ile, 18 yaşından küçük olup hırsızlık, yankesicilik, saldırganlık alışkanlığı olan ve olumsuz davranışlar geliştiren çocukların mahkeme kanalıyla terapi görmesinin sağlandığı merkezdir. Bu merkezlerde sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk ve ailesi ile birlikte. Sosyal çalışmacı çocuğu okulda sokakta eğlence yerlerinde sürekli gözlemler, çocuğa olumlu davranışlar kazandırmak üzere yoğun mesleki çalışma yapar. Yaptığı tüm çalışmaları hazırladığı bir raporla mahkemeye bildirir. Eğer yapılan tüm faaliyet ve çalışmalar sonrası çocukta olumlu davranış değişiklikleri gözlemlenmez ise çocuk 24 saat içinde özel kliniklere geçici olarak yerleştirilir (Çevik, 2002, s. 5).

3.3.5. Çocuk Hakları ve Bakıma Muhtaç Çocuklar

İsveç'te yaşlı nüfusun artış göstermesinden dolayı aileler çocuk sahibi olmaları konusunda teşvik edilmektedirler. İsveç toplumu çocuklar konusunda oldukça hassasiyet

göstermekte olup, toplu taşıma araçlarında, alışveriş merkezleri dahil her yerde çocuklara yönelik özel bakım hizmetleri ve çeşitli faaliyet alanları bulunur (Çevik, 2002, s. 6).

İsveç'te gelir, konut genel masrafları bölge ve çocuk sayısına göre yardım yapılmaktadır. Çocuk bakımı genellikle anne ve babanın çalışmasına fırsat sağlamak ve çocuğun gelişime katkıda bulunmayı amaçlar. İsveç çocuk bakımını belediyelere bırakmış 1 ile 7 yaş arası her çocuk bakım fırsatlarından faydalanma hakkına sahiptir. Ailenin yaşadığı belediye sınırları içinde belediye bu hizmeti 3 ay içinde sağlamakla yükümlüdür. Çocuk bakımıyla görevli olan personel yüksekokul veya üniversite mezunu olma zorunluluğu vardır (Canatan ve Yıldırım, 2013, s. 223).

3.3.6. Eğitim Sistemi

İsveç'te temel eğitim merkezi bir sistemle yürütülmektedir. İsveç'te eğitim, hedefler doğrultusunda bir yönetim sistemi ile idare edilmektedir. Hükümet eğitim için tam sorumluluk sahibidir ve her düzeyde eğitim için çerçeveyi oluşturur. Bununla birlikte temel, orta ve yetişkin eğitimi düzeylerinde eğitimi sağlamak ve okulları işletmek belediyelerin görevidir. Üniversiteler ve üniversite kolejleri üçüncü düzey öğretim verme ve işletme konusunda sorumludurlar. Ulusal çerçeve yasalardan ve okullar, öğretim programları, hedefler ve ders öğretim programı konusundaki kurallardan oluşmaktadır. Özellikle sistemin gözlemlene ve değerlendirmesine ilişkin bazı sorumluluklar hükümete bağlı kuruluşlara devredilmiştir (http://maol.meb.gov.tr/html_files/ulkeler/isvec.html. Erişim Tarihi: 08.03.2016).

İsveç'te ilköğretim 9 yıl olup zorunludur. Zorunlu eğitim sonrasında çocuğun başarısına göre meslek okullarına ya da normal lise öğrenimine devam etme alternatifleri bulunur. Okullar, Belediyeler tarafından işletilir ve eğitim, kitap ve öğle yemekleri ücretsiz olarak sağlanır. Kreşlere çocuklar 7 aylıktan zorunlu eğitime başladığı 7 yaşına kadar kabul edilir. Kreşlere çocuğun kabule edilebilmesi için, anne ve babanın çalışması ya da öğrenim görmeleri zorunluluk koşulu aranır. Anaokullarından farklı özellikleri olan gençlik evlerine zorunlu eğitim birinci sınıfındaki çocuklar kabul edilirler. Tatiller ve boş zamanlarda çocuklar gençlik evlerine giderler (Ada ve Üstün, 2008, s. 149-150). İsveç'te birçok üniversitede sosyal hizmetler bölümü vardır. Bu üniversitelerde sosyal hizmet politikası, yöntem ve teknikleri, psikoloji konularında 2 yıl teorik, 2 yıl uygulamalı olmak üzere 4 yıl eğitim verilmektedir (Çevik, 2002, s. 5). Yetişkinler için kamu okul sistemi belediye yetişkin eğitimini, lise sonrası eğitimi, ileri düzey mesleki eğitimi, öğrenme zorluğu çeken yetişkinler için belediye eğitimini

ve göçmenler için İsveç’çe eğitimini içermektedir. Diğer yetişkin eğitimi türleri düz liseler ve yetişkin eğitim kurumları tarafından verilmektedir (İsveç Eğitim Bakanlığı)

3.3.7. Engellilere Sunulan Hizmetler

İsveç’te 1994 tarihinde kabul edilen (Fiziksel engelliler için destek ve hizmet yasası) vardır. Bu yasaya göre zihinsel ve fiziksel engelli bir kişi, devletten bireysel asistan talep edebilir. Bu asistan ile fiziksel engelli evinde, işe giderken, alışveriş yaparken her türlü desteği alır. Zihinsel engellilerde ister kendi evinde ister grup evlerinde görevlilerle kalırlar. Yine farklı nedenlerle ailesiyle yaşayamayan engelli çocuklar ya başka bir ailenin yanında ya da özel evlerde yaşamaktadır. Destek sağlayan psikolog, konuşma terapisti mutlaka olmaktadır. Tüm bu olanakları devlet ücretsiz olarak sağlamaktadır. Engelli birey tüm toplu taşıma araçlarına ve duraklarına erişebilir şekilde düzenlenmiştir. Tekerli sandalye kullanan engelli bireyin sokaklarda sıkıntı yaşamaması için düzenleme tekrar yapılmıştır. Tüm trafik ışıkları görme engelliler için sesli hale getirilmiştir (Vardar, 2015).

2011 yılında İsveç hükümeti, 2016 yılına zemin hazırlayan engelliler politikasına rehberlik eden yeni bir strateji başlatmış bulunmaktadır. Engellilere bu strateji doğrultusunda tüm vatandaşlarla aynı koşullarda topluma katılmaları için büyük bir şans vermektir. On öncelikli alan belirlenmiştir. Adalet sistemi, ulaşım ve bilişim teknolojilerine çok önem vermektedir. (<http://www.isveckultur.com/toplum/isvecin-engelli-politikasi>. Erişim Tarihi: 13.02.2017).

Kamu çalışanlarına özellikle polislere, tekerlekli sandalye ile gezdirilerek bu konuda farkındalık eğitimi verilmiştir. İsveç kaynaştırma eğitim politikası ile tüm engelli çocukların aynı okula gittiği bir sisteme dönüştürülmüştür (Vardar, 2015, s.2). İsveç engelliler federasyonu İsveç’in ulusal engelliler federasyonu olup, şemsiyesi altında 43 ulusal engelli örgütü bulunmaktadır (<http://www.engelsizerisim.com/detay/uluslararası-engelliler-federasyonları>. Erişim Tarihi: 13.02.2017).

Eğitim Bakanlığı altında 2008’de kurulan Özel Eğitim İhtiyaçları ve Okulları için özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar için bireysel ders programları hazırlanmakta, özel eğitim materyalleri sağlanmakta, öğretmenlere ve okul yönetimine engelli çocukların eğitimi için eğitim verilmektedir. İstihdam konusunda 35 yıldır uygulanan Sam Hall projesi uygulamaya devam etmektedir. Özellikle erkek engelli bireyin iş bulmasını kolaylaştırmak için yürütülen bir projedir. Özellikle görme engellilerin en önemli sorunlarından biri olan bilgiye ulaşma

konusunda da Erişilebilir Medya Ajansı kurulmuştur. Devlet kurumu olan ajans engellilerin medya ve edebiyata erişimini sağlamaktadır. Okuma güçlüğü olanlar için Sekiz Sayfa isminde haftalık bir gazete çıkartılmaktadır. Gazete bir haftada İsveç'te olan olayların basit ve anlaşılır cümlelerle anlatan haberlerden oluşmaktadır. Bu nedenle İsveççe öğrenmeye başlayan göçmenler için de oldukça verimli bir kaynaktır (Vardar, 2015, s.2-3).

Bu merkezin bir diğer önemli işlevi ise kitapları Braille alfabesine ve sesli kitaba dönüştürmektir. Sesli kitaplar sadece görme engellilerin değil, elinde kitap tutamayan engellilerin de kitaba erişimini sağlamaktadır. Şu ana kadar Türkçe dahil 50 dilde 100 bin kitap çevrilmiş ve web üzerinden erişilebilir hale getirilmiştir (Vardar, 2015, s. 2-15).

3.3.8. Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddet

İsveç'te aile içi şiddette arabuluculuk sistemi uygulanmaz. Suçu işleyen kişi pişman olsa bile bu durum açılan davayı etkilemez. Her türlü şiddet davasının yaptırımı hapis cezası olarak verilir. Şiddette iz ve hasar oluşmamış ise para cezası uygulaması yapılabilir. 3 aya kadar verilen hapis cezalarında suçu işleyenin sabıka kaydı yoksa bu hapis cezası kamu hizmetine çevrilebilir. Şiddet süreklilik gösteriyorsa hapis cezası 6 aydır. Suçu işlen bu şiddet olayını bir rahatsızlık nedeniyle yaptığını ispatlaması durumunda kapalı bir yerde tedavisi yaptırılır (Tarlan, 2013, s. 1-5). Kadına yönelik şiddet yasası 1988 yılında kabul etmiş olup, bu yasaya eklenen yeni bir madde doğrultusunda kadının yakın ilişkide bulunduğu bir kişi tarafından şiddet veya tacize maruz kalmasıdır. Kadının darbe, şiddet ya da cinsel tacize uğraması, aşağılanması suç kabul edilmiştir. Kadın dokunulmazlığı konusunda suç işleyenlere en az 6 yıl hapis cezası verilir

(http://www.academia.edu/http://www.academia.edu/5339523/İsveçteKadınınToplumsalDurumu_ve_Konumu. Erişim Tarihi: 13.02.2017).

Aile içi şiddete uğrayan bir çocuk ise; sosyal çalışmacı çocuğu izlemeye alır, şiddetin tekrarlanması durumunda çocuk sosyal hizmetlere gönderilir. İsveç'te gerekli önlemleri alma Sosyal hizmetlerin ana görevidir. Sadece yaptırım söz konusu ise mahkeme karar alır. İsveç'te 15 yıldır 'Kadın Huzurunu Bozma' ile ilgili uygulamalar mevcuttur. Kaba şiddet, cinsel şiddet, tehdit gibi aile içi şiddet olaylarında tutuklama oranı %10'dur. Şiddet olayında aile birlikte yaşarken oluyorsa uzaklaştırma yerine tutuklama yoluna gidilmektedir. Ayrı yaşam söz konusu ise uzaklaştırma kararı alınır. Alkol nedeniyle aile içi şiddet uygulayanlar alkol tedavisine

zorunlu olarak gönderilir ve kontrol altında tutulur. İsveçli doktorlar çocuğun şiddet gördüğü sonucuna varırsa sosyal hizmetlere bildirmek zorundadır (Tarlan, 2013, s. 1-5).

2008 yılı itibariyle İsveç'te erkeğin şiddetine maruz kalan kadın sayısının 28.000 olduğu kaydedilmiştir. Şiddet gören kadınların suçu bildirme cesareti göstermeleri nedeniyle rapor edilen şiddet olaylarının yükselmesine neden olmuştur (http://www.academia.edu/http://www.academia.edu/5339523/İsveçteKadınınToplumsalDurumu_ve_Konumu. Erişim Tarihi: 13.02.2017).

İsveç devlet yapısı kadınlara yönelik tüm çalışmalara oldukça önem vermektedir. Asıl hedefleri zor koşullarda yaşayan bütün kadınlara hizmet vermektir. Stockholm'de tüm belediyelere bağlı kadın kurumları ve sığınma evleri bulunmaktadır. Belediyeler bu kurum ve kuruluşların tüm finansal giderlerini karşılamaktadır. Bağımsız çalışan kurumlarda belediye ya da yardım kuruluşları tarafından maddi olarak desteklenmektedir. Mağdur durumda olan kadın için ekonomik ve sosyal olarak hayatını devam ettirebilmesi için belediye maaş ve konut sağlamaktadır (İHYA, <http://www.ihya.eu/avrupa/kadin-calismalarina-isvec-modeli.html>. Erişim Tarihi: 07.02.2017).

Birçok kadın kuruluşunda, 'sosyonom' denilen sosyal hizmet uzmanları, sosyolog, psikolog, sağlık, hukuk gibi kurum çalışanları yer almakta olup, bu uzmanlar kendi alanlarında belirlenen bu hizmetleri vermektedir (İHYA, <http://www.ihya.eu/avrupa/kadin-calismalarina-isvec-modeli.html>. Erişim Tarihi: 07.02.2017). Kadın konukevlerinde gönüllüler hiçbir kazanç beklemeden çalışmaktadırlar. Kadın konuk evlerini belediyeler desteklemektedir. İsveç'te her belediyenin kadın konuk evi açma zorunluluğu vardır. İsveç'te 140 konuk evi olup, yılda 8-10 bin kadına hizmet verilir. Kadın evine giden kadınlar yanlarında çocuklarını da götürebilmektedir. Kız çocukları için yaş sınırı yoktur fakat erkek çocuklarında yaş sınırı 12'dir. 12 yaşın üstündeki erkek çocukları sosyal hizmetlere gönderilir. Konuk evine gelen kadınlardan dil bilmeyenlere dil öğretimi desteği sağlanır. Kadın konukevlerinde kalma süresi ortalama 3 aydır. Bu süre zarfında sosyal hizmetler tarafından kadına parasal yardım yapılır. Ayrıca sosyal hizmetler iş bulması konusunda yardımcı olur (Tarlan, 2013, s. 1-5). Bu konukevlerinde olan kadınların %80'ini başka ülkelerden gelen göçmen kadınlar olup, sadece %20'si İsveçlidir. 3-20 yaş grubu çocuk ve gençlere aile içi şiddeti gördükleri için özel terapiler uygulanıyor. İsveç'te erkek konuk evi yoktur. Bunu yerine erkek danışma merkezi bulunur. Oluşturulan toplumsal bilinç nedeniyle kadın konuk evlerinin yeri gizli tutulur ve buldukları yerler açıklanmaz (Tarlan, 2013, s. 1-5).

3.3.9. Göçmenlere Yönelik Hizmetler

İsveç'te oturma izni, çalışma izni, göçmen başvuruları yapılan görüşmeler ve kontrollerin yapıldığı birimdir. İsveç Türkiye, Irak, İran, Romanya, Rusya Federasyonu, Afganistan ve Bangladeş'ten göç ve göçmen almaktadır. Ayrıca Kızılhaç ile İsveç'te bulunan göçmenlerin topluma uyumunu sağlama konusunda (İsveççe öğretilmesi), sosyal destek veren ve yalnız yaşayan yaşlılara manevi destek sağlayan toplumdaki her bireye yardım eline uzatan gönüllü bir organizasyondur (Çevik, 2002,s 7). Son yıllarda İsveç, azınlık politikasının temel ilkelerinde bir uyarlamaya gitmiştir. Eşitlik ilkesi, eşit haklar ve yükümlülükler şeklinde ifade edilirken, seçme özgürlüğü farklılıklara dayalı toplumsal birlik; iş birliği ise karşılıklı saygı temelinde toplumsal gelişme olarak tanımlanmıştır (Canatan,2007).

4. İsveç - Norveç Sosyal Devlet Modelin Karşılaştırması

İskandinav Sosyal Demokrat Modelini benimseyen İsveç ve Norveç'te, refah devleti uygulamaları karşılaştırmalı olarak aşağıda (Tablo 1'de) verilmiştir.

Tablo 1: Sosyal Devlet Uygulamaları (İsveç - Norveç) Karşılaştırılması

Uygulamalar	İsveç	Norveç
Sosyal Refah Modeli	İskandinav Sosyal Demokrat Model	
Ulusal Sigorta Uygulaması	Sağlık sistemi bölgesel tabanlı olup, kamu tarafından işletilmektedir.	Sağlık hizmetlerinin uygulama ve finansmanı Ulusal Sigorta Yasası ile sağlanır.
Aile hekimliği	Birinci basamak hizmetleri aile hekimleri ile yürütülür.	Birinci basamak hizmetleri aile hekimleri ile yürütülür.
Eğitim	Hükümet eğitim için tam sorumluluk sahibidir ve her düzeyde eğitim için çerçeveyi oluşturur. Eğitim ücretsizdir.	Üniversiteye kadar tüm vatandaşlarına ücretsiz eğitim olanağı sağlar. Yuvaların çoğunluğu devlete aittir.

Engellilere Sunulan Hizmetler	Hükümet, engelli birey için bakım hizmetlerini, eğitimlerini, rehabilitasyonlarını, maaşlarını, teknolojik destekleyici malzeme ve alet ihtiyaçlarını, tüm sağlık harcamalarını ve ilaçlarını, sportif aktivitelere katılımını karşılar.	Devlet tarafından engelli birey için sosyal sigorta sistemleri, bakım hizmetleri, eğitim, rehabilitasyon, engelli maaşları, teknolojik destekleyici malzeme ve alet ihtiyaçları, tüm sağlık harcamaları ve ilaçları, sportif aktivitelere katılımı karşılanır.
Çocuk Hakları ve Bakıma Muhtaç Çocuklar	Gelir, konut genel masrafları bölge ve çocuk sayısına göre yardım yapılmaktadır.	Çocuk Refahı Yasasına göre aileye ve çocuklara çeşitli destek hizmetleri sağlanmaktadır. (maddi yardım, danışmanlık, psikolojik destek, vb.)
Yaşlı Bakım Hizmetleri	Yaşlı bakımı hem kurumsal bir hizmet hem de evde bakım yardım (Home Help) sistemi uygulanır.	Norveç'te emekli olma yaşı 67'dir ve yaşadıkları müddetçe Ulusal sağlık fonundan yılda 4 kez maaş alırlar.70 yaşın üstünde olan yaşlıların %70'i sağlıkları iyi durumda, %20'si evde bakıma muhtaç, %10'u son yıllarını bir kurumda geçirirler.
Çalışma Politikaları	Çalışma hayatında toplu pazarlık sistemi ağırlıklı bir yapıdadır. Sendikalar çok güçlüdür.	İstihdamın yaklaşık %30'u kamu kesimindedir ve yüksek eğitimli işgücü yoğunluklu olarak kamu kesiminde çalışmaktadır.
Göçmenler	Kızılhaç ile İsveç'te bulunan göçmenlerin topluma uyumunu sağlama konusunda hizmet verirler. (İsveççe öğretilmesi)	Norveç'teki yetişkin göçmenlerin en az 300 saat ücretsiz Norveç dili eğitimi alma hak ve yükümlüğü bulunmaktadır.

SONUÇ

Avrupa’da sosyal devlet uygulama modellerinden biri olan İskandinav sosyal demokrat model, İsveç ve Norveç örneğinde karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve yapılan çalışmada her iki ülkede de hak temelli yaklaşımın uzun bir tarihsel geçmişe sahip olduğu görülmüştür. İsveç ve Norveç’in sosyal refah devlet anlayışı kapsamında sundukları hizmetlerin önemi ve insan haklarına verdikleri değerin öne çıktığı görülmektedir. İskandinav sosyal devlet modelini uygulayan Norveç ve İsveç yaptıkları bu hizmetlerle birçok ülkeye örnek olmuşlardır. Özellikle çocuk, eğitim, yaşlılar ve ulusal sağlık ve güvence politikaları ve uygulamaları ile oluşturdukları refah sosyal devlet modelini evrensel bir bütünlük içinde vatandaşlarına sunmaktadır. Gelir garantisi sağlayarak geniş ve cömert bir güvenlik ağı oluşturarak yoksulluğa karşı önlemler oluşturmuşlardır.

Sağladıkları bakım hizmetleri ile aileyi ve böylelikle kadınların hem çocuk sahibi olmalarını hem de iş hayatı içinde kariyer sahibi olmalarını kolaylaştırmıştır. Kadınları iş hayatına dahil ederek tam istihdamı gerçekleştirmişlerdir. İşleyen ve yürüyen bu sistem için değişen dünya koşullarına göre düzenlemelere gitmişlerdir. İskandinav Model önleyici tedbirler olarak tüm vatandaşları için başarılı bir yatırım sağlamaktadır.

II. Dünya Savaşı sonrasında büyük bir gelişme gösteren Avrupa sosyal refah devletleri ve özellikle sosyal demokrat model İskandinav Modeli küreselleşme ve neoliberalizm etkisi ile değişim göstermektedir. İsveç ve Norveç’in uyguladığı sosyal demokrat modelde öncelikle, ortaya konan sosyal politika ve uygulamalarında tüm vatandaşları için ‘hak’ vurgusunu öne çıkarması ve her çeşit dışlanmanın önlenmesine yönelik politikaların varlığı dikkat çekmektedir.

İskandinav modelin vatandaşlık temelli bir yaklaşım sergilemesi, refah toplumu olmaları nedeniyle istihdama önem vermesi ve cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldıran politikalar izlemeleri uygulanan modeli güçlü kılmıştır.

II. Dünya Savaşı’ndan sonra ortak politikalar uygulamaya başlayan İskandinav ülkeleri zamanla hareketli bir özel sektöre, güçlü bir kamu ekonomisine ve gelişmiş bir karma ekonomi sistemine sahip olarak etkin birer refah devleti haline gelmişlerdir. İskandinav ülkeleri sosyal demokrat refah modeli olarak kendilerine özgün bir refah devleti modeli oluşturmuşlardır. İsveç ve Norveç istihdam oranlarının yüksek, işsizlik düzeylerinin ise düşük olduğu, dengeli ve istikrarlı ekonomik büyümeye ve düşük enflasyon oranlarına sahip ülkelerdir. Bu ülkelerde kişi başına düşen gelir, dünya ortalamasının oldukça üstündedir.

İskandinav Sosyal Demokrat Modelini diğer modellerden ayıran en önemli özellik sosyal devlet yapılarıdır. Yüksek vergi sistemlerine rağmen yatırım ve ekonomilerini korumuşlardır. Eğitim alanında yaptıkları yatırımlar ile bilimsel araştırma geliştirme faaliyetlerini destekleyerek küreselleşen dünyada güçlü, yenilikçi ve teknolojik hamleler yapmışlardır. Uygulanan refah politikaları ulusal nitelik göstermesine rağmen, bütüncül programlar İskandinav ülkelerinin belediye ve mahalli idarelerinin yetki sorumluluk ve denetim alanı içine bırakılmıştır. Bu nedenle belediye ve yerel yönetimler, temel sosyal politikaların işlerliğini sağlayarak, tüm vatandaşlarının refahın artırılmasında etkin kurumlar haline gelmiştir.

Bu sistemde tüm yardımlar bireylere yapılmaktadır. Bireysel hak ve özgürlükler her iki ülkede de aktif olarak uygulanmaktadır. Kamu hizmeti olarak adlandırılan sosyal güvenlik, adalet, genel sağlık hizmetleri (hastane), üniversite eğitimi, göçmenler merkezi idarelerin alanı içinde yer almaktadır.

Özellikle bakıma muhtaç çocuklar, engelli, eğitim, gelir dağılımındaki adalet, çalışma hayatı, yaşlılık ve kadın politikalarında ve hizmetlerinde etkinliği sağlamaları İskandinav Sosyal Demokrat Modelin işlerliğini ve sürdürülebilirliğini sağlamıştır.

İsveç ve Norveç, merkez sistemli kurumlarıyla gelir ile ilgili eşitsizliği azaltıcı, yoksulluğu önleyici, oluşabilecek risklere karşı vatandaşlarına büyük bir sistemin içine almışlardır. Bu modeli diğer Avrupa ülkelerinden ayıran en büyük özellikte budur. İsveç ve Norveç beyaz yaka ve mavi yaka ayırımı yapmaksızın fayda sağlayarak, evrensel refah sistemini oluşturmuşlardır. İsveç ve Norveç yaşam kalitesi, kamusal sağlık ve eğitim durumu göstergeleri ile dünya üzerindeki en iyi ülkelerdendir. Bu iki ülkenin refah seviyelerinin yüksek oluşunda sosyal devlet anlayışlarının oldukça önemli bir yeri olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

Bu çalışmadan yola çıkarak, anayasamıza göre sosyal devlet olarak kabul edilen ülkemiz için de bir çıkarımda bulunmak mümkün olabilir. Bu noktada, ülkemizde sosyal hizmet politika ve uygulamalarının yeniden ve hak temelli bir yaklaşımla ele alınması, toplumun tüm kesimlerine ve beklentilerine cevap verebilecek şekilde yapılandırılması ile birlikte, sosyal hizmet uygulamaların hız ve etkinliği arttırmak mümkün olabilecektir.

Sosyal hizmet politika ve uygulamalarını sadece, dezavantajlı diye nitelendirilen birey veya gruplara yönelik bir anlayışla ele almak son derece yanlış olur. Bu noktada toplumun her kesimine çeşitli görevler düşmektedir. Bunun için toplumsal bir bilinç oluşturulmalı, bu çalışmalara devlet (kamu ve yerel yönetimler), sivil toplum örgütleri, özel sektör, grup, aile ve

birey düzeyinde herkesin katkı vermesi sağlanmalıdır. Dezavantajlı birey veya grupların sorunlarının daha ortaya çıkmadan önlenmesi, sorunlar ortaya çıkmışsa bir an önce ortadan kaldırılması, bu kesimlerin güçlendirilmelerinin sağlanması, sürdürülebilir ve insanca bir hayat yaşayabilmelerinin önünün açılması sadece onların değil içinde yaşadıkları toplumun; refahı, sosyal barış ve sosyal adaletin sağlanması, herkesin huzur ve güven ortamında birlikte yaşayabileceği bir ortam sağlaması açısından sunduğu katkı dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak ortaya konacak sosyal politikaların; değişen ve dönüşen dünya düzenini, küreselleşmenin getirmiş olduğu çeşitli olumsuzlukları, teknolojiyi, artan ve farklılaşan ihtiyaçları dikkate alarak oluşturulması, uygulamaların yenilikçi anlayışla ele alınması ve yeni modellerin hayata geçirilmesi gereğini zorunluluk haline getirmiştir.

KAYNAKÇA

- Ada, Ş., Üstün, A. (2008). *İsveç Eğitim Sisteminin İncelenmesi*. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi(17), s. 149-150. <http://e-dergi.atauni.edu.tr/ataunikefd/article/view>. Erişim Tarihi: 02.09.2016
- Aktan, C. C. (1993). *Kamu Ekonomisinden Piyasa Ekonomisine Özelleştirme*. Ankara: Takav Matbaası.
- Aktan, C. C. (1995). *21.Yüzyıl için Yeni Bir Devlet Modeline Doğru Optimal Devlet, Kamu Ekonomisinin ve Yönetiminin Yeniden Yapılanması ve Küçülmesine Yönelik Öneriler*. TÜSİAD Yayınları.
- Aktan, C. C., Özkıvrak, Ö. (2008). *Sosyal Refah Devleti*. İstanbul: Okutan Yayınları.
- Alan, D. (2015, 04 01). *Eğitimde Örnek Ülke: Norveç*. İndigo Dergisi, 15. 02 29, 2016 tarihinde <http://indigodergisi.com/2015/04/norvece-cocuk-egitmek/>. Erişim Tarihi: 15.02.2016
- Andersen, G. E. (1990). *Three worlds in Prosperity*. Refah KapatilizmÜç Dünya. Princeton Üniversitesi.
- Aslan, M., & Kaya, G. (2004). 1980 Sonrası Türkiye'de Siyasal Katılımda Sivil Toplum Kuruluşları. *Cumhuriyet Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 5(1).
- Aydemir, S. (2004, Ağustos). *Norveç Yerel Yönetimler*. 02 23, 2016 <http://www.mevzuatdergisi.com/2004/08a/03.htm>. Erişim Tarihi: 23.02.2016
- Bakanlığı, M. E. (tarih yok). *Avrupa Birliği Ülkeleri Eğitim Sistemleri*. M. E. Bakanlığı içinde, *E-Kitap*. http://maol.meb.gov.tr/html_files/ulkeler/isvec.html. Erişim Tarihi: 03.08.2016
- Briggs, A. (1961). The Welfare State At Historical Perspective. *European Journal of Sociology* , 221-259.

http://www.jstor.org/stable/23987939?seq=1#page_scan_tab_contents. Erişim Tarihi: 04.12.2016

- Bakanlığı, T. D. (tarih yok). *Norveç Ekonomisi*. <http://www.mfa.gov.tr/norvec-ekonomisi.tr.mfa>. Erişim Tarihi: 28.02.2016
- Bayrak, S. (2015, Ocak-Nisan). Bir İskandinav Refah Devleti Modeli Olarak İsveç'te Esnek Çalışmanın Genel Görünümü. *Çalışma Dünyası Dergisi*, 3(1), s. 37. <http://www.calismadunyasi.gov.tr/pdf/sayi6/03.pdf>. Erişim Tarihi: 28.02.2016
- Canatan, K. (2007). Avrupa Ülkelerinin Azınlık Politikalarında Türkçe Anadil Eğitiminin Konumu. *Türkoloji Araştırmaları*, s.162. http://gurculerinnesi.net/sites/default/files/avrupa_ulkelerinin_azinlik_politikalari_1.pdf. Erişim Tarihi: 08.03.2016
- Canatan, K., & Yıldırım, E. (2013). *Aile Sosyolojisi* (4.Baskı b.). İstanbul, Fatih: Açılım Kitap.
- Çevik, D. (2002, Nisan-Mayıs). *İsveç'te Sosyal Hizmet*. s. 2-7. 28.02.2016 tarihinde www.sosyalhizmetuzmani.org. Erişim Tarihi: 28.02.2016
- Çicek, H. G., & Çicek, S. (2012). Norveç Yerel Vergi Sistemi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(16).
- Durdu, Z. (2009, Bahar). *Modern Devletin Dönüşümünde Bir Ara Dönem: Sosyal Refah Devleti*. Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)(22), s. 42-43. <http://siyasaliletisim.org/pdf/moderndevlet.pdf>. Erişim Tarihi: 28.02.2016
- Dünya Bankası Raporu. (2008). <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTRESEARCH/EXTWDRS/0,,contentMDK:23062293~pagePK:478093~piPK:477627~theSitePK:477624,00.html>. Erişim Tarihi: 23.02.2016
- Dünyası, B. (2013). İnkeler Rehberi İsveç – *İsveç ile ilgili bilgi*, başkenti, ekonomisi, bayrağı, komşuları, coğrafi konumu hakkında bilgi. <http://www.nkfu.com/isvec-hakkinda-bilgi/>. Erişim Tarihi: 27.02.2016
- Erdal, S. (2012). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti Uygulamaları Açısından İsveç Modelinin Değerlendirilmesi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Maliye Programı Doktora Tezi.
- Ertem, S. (2010). *Avrupa Ülkelerinde Engellilere İlişkin Güncel Politikalar ve Uygulamalar*. İzmir: İzmir Ticaret Odası.
- Evyapan, R. (2013). *Atatürk ve Sosyal Devlet*. s. 5. <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-43/aturk-ve-sosyal-devlet>. Erişim Tarihi: 29.02.2016
- Gökbunar, R., & Kovancılar, B. (1988, Güz, 3). *Sosyal Refah Devleti ve Değişim*. Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi.

- Göktürk, E. Ş. (2012, 08 13). Bilgi Notları. *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı*. Türkiye Cumhuriyeti Oslo Büyükelçiliği, Oslo. <http://oslo.be.mfa.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 28.02.2016
- Göze, A. (1995). *Liberal Marxiste Faşist ve Sosyal Devlet*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Gül Sallan, S. (2006). *Sosyal Devlet Bitti Yaşasın Piyasa! Yeni Liberalizm ve Muhafazakarlık Kısılcığında Refah Devleti*. Ankara: Ebabil.
- Güngör, S. (2009, Mart). Bakıma Muhtaç Çocuklar: Türkiye ve Norveç Kurumsal Yapılarının Karşılaştırılması. *Türk İdare Dergisi*(462), s. 232.
- Hamre, K. (2016, 09 15). Eşitlik. Oslo, Norveç. <https://www.ssb.no/befolkning/nokkeltall/likestilling>. Erişim Tarihi: 08.12.2016
- İHYA. (tarih yok). Kadın Çalışmalarına İsveç modeli. <http://www.ihya.eu/avrupa/kadin-calismalarına-isvec-modeli.html>. Erişim Tarihi: 03.07.2017
- İntro. (tarih yok). Norveç dili eğitimi: haklar ve yükümlülükler. introtyrkisk.cappelendamm.no/c186914/artikkel/vis.html. Erişim Tarihi: 03.08.2016
- İsveç, (2014). Dünya Keşif Atlası. *İsveç Hakkında Genel Bilgiler*. <http://www.isvec.info/>. Erişim Tarihi: 28.02.2016
- İşkur, (tarih yok). *Norveç'te Zorunlu Eğitim, Genel ve Mesleki OrtaÖğretim, Temel Mesleki Eğitim ve Yetişkin Eğitimi*. Ankara: İşkur. <http://euroguidance.iskur.gov.tr/Portals/1/Kaynaklar/ulkeornekleri/norvec.pdf>. Erişim Tarihi: 28.02.2016
- Karahanoğulları, Y. (2013, Ocak). *Norveç Ekonomisine ve Kamu Maliyesine Genel Bir Bakış*. (164), 236-237. http://dergiler.sgb.gov.tr/calismalar/maliye_dergisi/yayinlar/md/164/164-14.pdf. Erişim Tarihi: 03.08.2016
- Karakoç, İ. (2005). *Halk Sağlığı Alanında İsveç' ve Çek Cumhuriyeti Güncel Durumu Hakkında Bilgi*. İstanbul. 03.01.2016 tarihinde alındı.
- Kırbaşlar, İ., & Sart, G. (tarih yok). *Ünivesrite Sanayi İşbirliğinde İskandinav Modeli*. <http://ftp.iso.org.tr/Kobi/Uni-San Modeller/İskandinav0Modeli.pptx>. Erişim Tarihi: 03.08.2016
- Koray, M. (2005). Avrupa Toplum Modeli. M. Koray içinde, *Avrupa Toplum Modeli* (s. 199). Ankara: İmge Kitabevi.
- Koray, M. (2005). Görülmek İstenmeyen Gerçek Sosyal Refah Politikaları ve Demokrasi İlişkisi. *Çalışma ve Toplum Dergisi*(5), s. 37.
- Koray, M. (2007). Sosyal Politikanın Anlamı ve İşlevini Tartışmak. *Çalışma ve Toplum*, 4(15), s. 182. <http://www.calismatoplum.org/sayi15/koray.pdf>. Erişim Tarihi: 03.02.2016

- Koray, M. (2008). *Sosyal Politika* (3.baskı b.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Myles, J., & Quadagno, J. (2002). *Political Theories of the Welfare State*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Müşteşarlığı, H. (2011, Aralık). *Politika Analiz Raporu. Türkiye'de Aile Hekimliği Uygulaması*. (Ö. Grubu, Dü.). <https://www.sgb.gov.tr/IPAProjesi/1>. Erişim Tarihi: 03.08.2016
- Norveç Nüfus Bilgileri. (2016). <http://nufus.mobi/norvec-nufusu/>. Erişim Tarihi: 08.12.2016.
- Oslo, B. (2015, Şubat). *Norveç Raporu*. Oslo, Norveç.
<http://www.economy.gov.tr/portal/content/conn/UCM/path/Contribution%20Folders/web/D%C4%B1%C5%9F%20%C4%B0li%C5%9Fkiler/%C3%9Ckeler/Norve%C3%A7/Ticaret%20Temsilcileri%C4%9Fimiz/M%C3%BC%C5%9Favirlik%20Raporlar%C4%B1/Y%C4%B1ll%C4%B1k>. Erişim Tarihi: 08.12.2016
- Özdemir, S. (2004). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti* (Doktora Tezi). S. Özdemir içinde, *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti (Doktora Tezi)* (s. 103). İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Özdemir, S. (2007). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti* (2.Baskı b.). İstanbul: İTO Yayınları.
- Özgöbek, H. R. (2004, 04 23-24). *Norveç Mesleki ve Kültürel Değişim Programı*.
<http://www.sosyalhizmetuzmani.org/cifmeslekidegismenorvec.htm>. Erişim Tarihi: 24.02.2016 adresinden alındı.
- Paycı, Ö., & Ünlüoğlu İlhami, S. (2004). Dünyada ve Türkiye'de Aile Hekimliği. *Aile Doktorları için Notlar*. Ankara. 24.02.2016 tarihinde
http://www.adiyamanhsm.gov.tr/Images/ckfile/files/KURS_NOTLARI.pdf adresinden alındı.
- Pastafaryan, E. (tarih yok). İsveç'te Kadının Toplumsal Durumu ve Konumu.
http://www.academia.edu/5339523/%C4%B0sve%C3%A7te_Kad%C4%B1n%C4%B1n_Toplumsal_Durumu_ve_Konumu. Erişim Tarihi: 13.02.2017
- Ramazan, G., Özdemir, H., & Uğur, A. (2008, 9). Küreselleşme Kıskaçındaki Refah Devletinde Sosyal Refah Harcamaları. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*(2), s. 168.
<http://journal.dogus.edu.tr/index.php/duj/article/view/67>. Erişim tarihi: 28.02.2016
- Regjeringen,(2008).Norveç. <https://www.regjeringen.no/en/topics/families-and-children/child-welfare/>. Erişim Tarihi: 23.02.2016
- Sargutan, E. (tarih yok). İsveç Sağlık Sistemi. *Ülkelerin Karşılaştırmalı Sağlık sistemleri*.
http://www.sargutan.com/ISVEC_SAGLIK_SISTEMI.pdf. Erişim Tarihi: 03.01.2016

- Savaş, S. (2010, 05). Avrupa ve Dünyada Gündüz Bakım Evleri., (s. 2-4). İzmir. akademikgeriatri.org/files/Akademik_Geriatri_2010/Konusma_Metinleri/11.pdf. Erişim Tarihi: 24.02.2016
- Savaş, V. F. (1986). *Politik İktisat*. İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Seyyar, A. (2013). Sosyal Güvenlik Nedir. *Sosyal Güvenlik Kürsüsü*. <http://www.sosyalsiyaset.net/documents/sh.htm>. Erişim Tarihi: 26.02.2016
- Şahin, M., & Gültekin, M. (2013). Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dayalı Politika Uygulayan Ülkelerde Kadın ve Aile Türkiye'nin aile Politikası Aileyi Koruyor mu? S. 53-60. 03.09. 2016 tarihinde alındı.
- Şenkal, A., & Başar Sarıipek, D. (2007, 2). Avrupa Birliği'nin Karşılaştırmalı Refah Modelleri ve Sosyal Politikada Devletin Değişen Rolü. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(14)*, s. 146-147.
- Şimşek, H. (2014). *Pradigmalar Savaşı ve Beşinci Dalga*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Tarlan, M. (2013, Mayıs 30). *Kadınların Şiddetten Korunması Matra Projesi İsveç/Stokholm Çalışma Ziyareti*. Stokholm. http://www.abgm.adalet.gov.tr/ppt/matra_7.pdf. Erişim Tarihi: 29.02.2016
- Taşçı, F. (2004). Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar: İsveç, Almanya, İngiltere ve İtalya Örnekleri. *Çalışma ve Toplum(24)*, s. 187. <http://calismatoplum.org/sayi24/tasci.pdf>. Erişim Tarihi: 28.02.2016
- Tatari, B. (2006, Ekim). *Norveç'in Ticari ve Ekonomik Yapısı ve Türkiye Norveç Ticari ve Ekonomik İlişkileri*. İzmir. http://www.izto.org.tr/portals/0/iztogenel/dokumanlar/norvec_rapor_4-17-2012.pdf. Erişim Tarihi: 22.02.2016
- The Child Welfare Servise. (2008). Norveç. <https://www.regjeringen.no/en/topics/families-and-children/child-welfare/>. Erişim Tarihi: 23.02.2016
- Tokol, A. (2000). *Sosyal Politika*. Bursa: Rota Ofset Yayıncılık.
- Tontuş H, Ö. (tarih yok). İskandinav Ülkeleri Norveç. *Sağlık Turizmi-Ülkeler*. <http://www.satürk.gov.tr/images/pdf/ust/norvec.pdf>. Erişim Tarihi: 26.02.2016
- Tuncay, C. (1999). Değişim, Esneklik ve Türkiye İçin çözüm Önerileri. *MESS Mercek Dergisi(15)*, 75.
- Toprak, D. (2015). *Uygulamada ortaya çıkan farklı refah devleti modelleri üzerine bir inceleme*. Journal Of Suleyman Demirel University Institute Of Social Sciences, 21(1),151-175. <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdf>. Erişim Tarihi: 01.02.2017
- United, N. (2006). Kingdom Of Norway Public Administration Country Profile. Norveç. <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/.pdf>. Erişim Tarihi: 22.02.2016 adresinden alındı.

- Urhan, G. (2009, Nisan-Mayıs). *Uluslararası Dostluk Konseyi (CIF) İsveç Mesleki ve Kültürel Değişim Programı Raporu*.
http://www.academia.edu/13880192/%C4%B0SVE%C3%87_SOSYAL_REFAH_S%C4%B0STEM%C4%B0_ve_SOSYAL_H%C4%B0ZMETLER-RAPOR. Erişim Tarihi: 29.02.2016
- Ünsal, E. (1999). *Memur Sendikaları*. İstanbul: Boyut Kitapları.
- Vardar, N. (2015). Engelsiz İsveç'ten Ne Öğrenebiliriz? *Bianet Bülten*, 2-15.
<http://bianet.org/bulten?locale=tr>. Erişim Tarihi: 29.02.2016 adresinden alındı.
- Vox Nasjonalt Fagorgan, (. V. (2016). Eşitlik. Oslo, Norveç.
https://www.samfunnskunnskap.no/?page_id=490. Erişim Tarihi: 08.12.2016
- Yay, S. (2014, Kış). Tarihsel Süreçte Türkiye'de Sosyal Devlet. *21.Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 3(9), s. 147.
- Yılmaz, V. (2012). *İnsan Hakaları ve Karşılaştırmalı Sosyal Politika Yaklaşımı Işığında Türkiye'de Ruh Sağlığı Politikaları: Tespit ve Öneriler*. İstanbul: Karika Matbaacılık.
- YılmazAkgül, G. (2006). *OECD Ülkeleri ve Türkiye'de Sosyal Devlet ve Sosyal Harcamalar*. İstanbul: Arıkan Yayıncılık.